

323(Y71)-1917

R. A. WREDE

Vuoden 1917
Jälkimäiset valtiopäivät
ja
Suomen itsenäisyys

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ ARJO
HELSINKI 1918

323(480) k

R. A. W R E D E.

VUODEN 1917

JÄLKIMÄISET VALTIOPÄIVÄT

JA

SUOMEN ITSENÄISYYS

SUOMENSI

FREDR. J. LINDSTRÖM.

Työväenliikkeen kirjasto

20007032 varasto
323(480) k WREDE

Wrede, R. A.

Vuoden 1917 jälkimäiset valtiopäivät ja S

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ AHJO.
HELSINKI 1918

TYÖVÄENLIIKKEEN
KIRJASTO

HELSINGISSA 1918
K. F. Puromiehen Kirjapaino O.Y.

I.

Lentokirjasessa Itsenäisyyskysymys ja Suomen valtiopäivät olen koettanut osoittaa, että vuoden 1917 ensimmäiset valtiopäivät eivät olleet vieneet kysymystä Suomen itsenäisyydestä lähemmäksi sen ratkaisua, »vaan päinvastoin häilyvällä ja kevytmielisellä konjunktuuripolitiikallaan olivat saattaneet sen asemaan, josta käy vaikeaksi päästä eteenpäin.» Että tämä arvostelu on oikea, käy selvästi ilmi, kun tarkastelee kysymyksen vaiheita vuoden 1917 toisilla valtiopäivillä, sillä ne tulokset, jotka silloin saavutettiin, eivät olleet seurauksena edellisten valtiopäiväin toiminnasta, joka päinvastoin oli todellisena esteenä kysymyksen ratkaisulle, vaan suotuisista ulkonaisista olosuhteista sekä porvarillisten puolueiden yksimielisemmästä ja määrätietoisemmasta esiintymisestä.

Kuten lentokirjasessa lähemmin kehitellään, oli valtiopäiväin heinäk. 18 p:nä hyväksymä, korkeimman valtiovallan käyttöä Suomessa koskeva laki eli n.k. »valtalaki» se, joka vei itsenäisyyskysymyksen todelliseen umpikujaan. Suurta haittaa tuotti myöskin se, että valtiopäiväin enemmistö, käsitellessään monia esitysehdotuksia Suomen valtiomuodon kehittämiseksi, selvästi ilmaisi, ettei se tahtonut tai voinut käyttää näitä tilaisuuksia vahvistaakseen maan itsenäisyyden sisäisiä vakuuksia.

Kun valtalakia ei koskaan oltu vahvistettu eikä julkaistu, voi luulla, että se valtiopäiväin hajaantumisen jälkeen oli kokonaan rauennut. Tosin olivat hajoitetut valtiopäivät syysk. 28 p:n kokouksessa, johon kuitenkin ainoastaan sosiaalidemokraattinen valtiopäiväryhmä otti osaa, määränneet mainitun lain julkaistavaksi. Mutta paitsi sitä

että lakia, jota ei oltu valvistettu, Suomen valtiomuodon mukaan ei voitu julkaista, ei koko kokouksella ollut, sen jälkeen kun valtiopäivät oli hajoitettu ja Suomen kansa hyväksymällä kuulutetut vaalit oli myöskin tunnustanut hajoituspäätöksen, muuta merkitystä ja valtaa kuin millä yksityisellä kokouksella tahansa. Kuitenkin kävi tässäkin tapauksessa selville, että väärin toimenpiteiden seurauksia ei niin helposti voida poistaa, vaan että ne vielä kauan jälkeenpäin tuottavat vaikeuksia. Kun vuoden 1917 myöhempien valtiopäiväin alussa korkeimman valtiovallan käyttö oli siirrettävä venäläiseltä väliaikaiselta hallitukselta kotimaiselle valtioelimelle, ehkäisi valtalaki ja muutamain eduskuntaryhmäin itsepintainen siihen takertuminen mitä suurimmassa määrin tällaisen toimenpiteen toteuttamista.

Uusissa valtiopäivävaaleissa oli käytetty tunnuslauseita, jotka eivät olleet täysin selvät. Tosin olivat kaikki puolueet vaaliohjelmiinsa ottaneet vaatimuksen Suomen riippumattomuudesta. Ruotsalainen kansanpuolue oli sitäpaitsi, ottamalla vaalin tunnuksiksi sanat »itsenäisyys, laki ja järjestys», näyttänyt käsittävänsä, että riippumattomuuden, jos sillä on oleva todellista arvoa, täytyy perustua oikeuteen. Mutta muuten oltiin juuri itsenäisyyden suhteen eri mieltä siitä, mitä se sisälsi ja millä lailla se oli toteutettava. Kun jyrkät itsenäisyysintoilijat vaativat suoranaista välien rikkomista Venäjän väliaikaisen hallituksen kanssa ja sen mukaisesti tahtoivat »toimia sellaisten ehdokkaiden valitsemista vastaan, joiden voidaan luulla aikovan ajaa sovintopolitiikkaa Venäjän kanssa», oli toisten mielestä Suomen täydellinen riippumattomuus kylläkin se päämäärä, johon tuli pyrkiä, mutta että, jos tätä päämäärää ei välittömästi voida saavuttaa, oli lähinnä toteutettava se siinä määrin kuin se oli mahdollista ja parhaimmalla tavalla turvattava se, mikä siten saavutettiin.

Sosialistit taas, jotka olivat selittäneet valtiopäiväin hajoittamisen laittomaksi ja epäpäteväksi, ottivat siitä huolimatta osaa vaaleihin ja laativat vaalijulistuksen, jossa m. m. edellytettiin, että uusilta valtiopäiviltä, »ei voitu

vaatia, että ne kaikissa suhteissa noudattaisivat edellisiä laillisia ohjeita», ja että vastavalittujen oli vastoin valtiopäiväjärjestystä hyväksyttävä perustuslakeja ja verotuslakeja sekä toimittava vapaana, lakiasäättävänä kokouksena. Tällöin lähdettiin ilmeisesti siitä olettamuksesta, että vaalit taas tuottaisivat sosialisteille enemmistön valtiopäivillä. Mutta kun näin ei käynytäkään, ei puolue sittemmin epäröinyt käyttää hyväkseen sitä oikeutta, minkä perustuslaki sellaisissa tapauksissa tunnustaa vähemmistölle.

Vaalit antoivat tulokseksi eri puolueille seuraavat numerot: sosiaalidemokraatit 92, yhdistyneet suomalaiset puolueet 61, maalaisliittolaiset 26 ja ruotsalainen kansanpuolue 21. Porvarilliset puolueet olivat siis saaneet enemmistön, vaikka pienenkin. Mutta suurin lisäys tuli maalaisliittolaisten osalle, ja tämä puolue oli monessa suhteessa lähellä sosialisteja, jotapaitsi sen kanta valtiollisissa kysymyksissä oli jotenkin arvaamaton.

Asema ei siis ollut lähimainkaan selvä. Tosin olivat vaalit eräässä suhteessa ruotsalaisen kansanpuolueen keskuudessa antaneet selvän vastauksen. Ne puolueen jäsenet, jotka olivat äänestäneet n.k. valtalain puolesta, olivat osaksi kieltäytyneet ehdokkuudesta; osaksi eivät olleet tulleet uudestaan valituiksi, ja vastavalituista oli, kuten sittemmin saatiin nähdä, ainoastaan yksi tämän lain kannattaja, mikä seikka kieltämättä osotti suurta edistystä. Suunnilleen samallinen oli asiain tila vanhasuomalaisessa puolueessa. Sitä vastoin oli nuorsuomalaisessa puolueessa useita tai noin puolet sellaisia, jotka olivat hyväksyneet valtalain sekä vieläkin olivat valmiita tekemään sen määrätyn edellytyksin, ja maalaisliittolaisista olivat useimmat tämän lain kannattajia. Kaikki nämä olivat samalla jyrkkiä itsenäisyysmiehiä. Koska valtalaki esti järkevästi järjestämästä korkeimman valtiovallan käyttämisestä, oli tämä asianlaita omiaan herättämään huolestumista.

Toinen seikka, joka teki aseman vaikeaksi, oli sosialistien suuri lukumäärä. Valtiopäivillä, joiden tehtävät

pääasiallisesti kohdistuivat perustuslaki- ja verotuskysymyksiin, joiden ratkaisuun vaadittiin vähintään kahden kolmasosan enemmistö, voi tämä puolue yksin tehdä mahdolltomaksi päätösten tekemisen useimmissa hyvin tärkeissä asioissa. Onnellisen tuloksen saavuttamiseksi olisi sen vuoksi yhteistyö porvarillisten puolueiden ja sosialistien välillä ollut välttämätön. Mutta tätä vastaan nousi vakavana esteenä sosialistien edesvastuuton politiikka, joka ilmeni m. m. n. k. Mannerin valtiopäiväin kutsumisessa täysi-istuntoon syysk. 28 p., vain kaksi päivää ennen vaaleja, sekä ennen kaikkea puolueen likeisissä suhteissa hajaantumistilassa olevaan, kurittomaan venäläiseen sotaväkeen ja sekä oman maan että Venäjän anarkistisiin aineksiin. Sitäpaitsi näyttäytyi jo valtiopäiväin alussa, että sosialistit periaatteellisesti, taktillisista syistä, kieltäytyivät kaikesta yhteistyöstä porvarillisten puolueiden kanssa.

Asiaintila muodostui kuitenkin ulkonaisessa suhteessa jo alusta alkain paljon suotuisammaksi kuin oli voitu odottaa. Ja vaikka tämä myötäkäyminen osaksi oli vain näennäistä, koska venäläinen sotaväki, jonka poistuminen Suomesta oli maan todellisen itsenäisyyden saavuttamisen tärkeimpänä edellytyksenä, ei ainoastaan jäänyt tänne, vaan vielä enemmän kuin ennen sekaantui maan sisäisiin asioihin, tuli se kuitenkin suuressa määrin valtiopäiväin toimintatavalle määrääväksi.

Venäjän väliaikainen hallitus, joka vallankumouksen puhkeamisesta asti oli Suomen kansan suostumuksella käyttänyt Suomessa sitä valtaa, joka ensin oli täällä kuulunut keisarille ja suuriruhtinaalle, oli jo pian vuoden 1917 ensimmäisten valtiopäiväin hajoituksen jälkeen kirjeessä syysk. 12 päivältä siirtänyt senaatille suurimman osan tähänkuuluvia valtuuksia, eli ne, jotka katsottiin voitavan hallinnollista tietä myöntää. Sittenmin, eli vähää ennen kuin valtiopäiväin piti kokoontua, tuli tunnetuksi, että väliaikainen hallitus oli valmis luovuttamaan kotimaiselle valtioelimelle myöskin ne muut monarkkiselle vallalle kuuluvat valtuudet, joidenka suhteen sellainen toimenpide

vaati valtiopäiväin suostumusta, — kuitenkin parilla poikkeuksella, joiden katsottiin johtuvan Suomen liitosta Venäjän kanssa. Täten annettiin valtiopäiville tilaisuus ei ainoastaan sanoin, vaan teoin ottaa suuri askel Suomen itsenäisyyden toteuttamista kohden.

Paitsi tätä kysymystä, joka valtiopäiväin oli tietenkin mahdollisimman pian ratkaistava, vaati toinen mikäli mahdollista vieläkin nopeampaa ratkaisua. Sen jälkeen kun sosialistiset senaattorit valtiopäiväin hajoittamisen jälkeen ilman myönnettyä eroa olivat jättäneet paikkansa, olisi senaatti nähtävästi ollut heti täydennettävä uusilla jäsenillä. Senaatin porvarilliset jäsenet olivat kumminkin, neuvoteltuaan muutamain entisten valtiopäivämiesten kanssa, arvelleet, että hallituksen kokoonpano oli jätettävä riippuvaksi kuulutettujen edustajavaalien päättymisestä, ja olivat he senjälkeen uskollisuudella, joka ansaitsee suurinta tunnustusta, yksin kantaneet hallitustaakan, joka lukuunottamatta muita olosuhteita jo heidän pienen lukumääränsä vuoksi oli kaksinkerroin raskaampi kuin tavallisesti. Mutta tätä ei voinut kauan jatkua. Jällellejääneistä senaattoreista oli elintarvepäällikkö jättänyt erohakemuksen virkaveljiensä kanssa aiheutuneen erimielisyyden vuoksi ja siviilipäällikkö pyytänyt sairauden tähden virkavapautta. Jos senaatin piti voida suorittaa tehtävänsä maan hallitukseen nähden sekä laatia esityksiä valtiopäiville, oli välttämätöntä, että se niin pian kuin mahdollista oli uusittava tai täydennettävä uusilla jäsenillä.

Kaiken tämän johdosta senaatti antoi kehotuksen porvarillisille eduskuntaryhmille kokoontua Helsinkiin jo lokak. 29 p:nä neuvottelemaan senaatin kanssa tämän kokoonpanosta sekä yleensä valtiollisesta asemasta. Täten, niin toivottiin, kävisi mahdolliseksi, kun valtiopäivät marrask. 1 p:nä olivat kokoontuneet, heti sen jälkeen ratkaista sekä senaattia koskeva kysymys että kysymys korkeimman vallan käyttämisestä. Itse asiassa kesti lähes kuukauden, ennenkuin nämä kysymykset saivat ratkaisunsa.

Ryhmiä jäsenet kokoontuivat määrättyinä päivinä

jotenkin lukuisasti; ainoastaan maalaisliittolaisten ryhmästä oli useita jäseniä, niiden joukossa pari vaikutusvaltaisinta, jäänyt pois. Tavasta, miten neuvottelut senaatin kanssa tapahtuisivat, sovittiin siten, että ne tapahtuisivat valtuuskunnan välityksellä, johonka jokainen suuremmista porvarillisista puolueista (vanhasuomalainen, nuorsuomalainen, maalaisliittolaiset ja ruotsalainen kansanpuolue) valitsi kolme jäsentä. Tähän valtuuskuntaan, joka jäi pysyväksi laitokseksi koko valtiopäiväin ajaksi, lisättiin pian edustaja suomalaisesta n. k. kansanpuolueen ryhmästä, johon kuului vain viisi jäsentä, ja myöhemmin vielä yksi edustaja joka ryhmästä.

Kun valtuuskunta seuraavana päivänä kokoontui, teki senaattori Setälä, joka senjälkeen kun hra Tokoi oli jättänyt paikkansa, oli toiminut senaatin varapuheenjohtajana, selvää asiaintilasta, erittäinkin mitä kahteen yllämainittuun kysymykseen tulee. Hänen lausuntonsa sisälsi pääasiassa seuraavaa.

Myöskin senaatin mielipiteen mukaan oli Suomen itenäisyys se päämäärä, johon meidän tulee pyrkiä ja jota meidän tulee koettaa toteuttaa siinä määrin kuin se kunkin hetkenä oli mahdollista. Tätä nykyä voitiin ottaa tärkeä askel päämäärää kohti, mutta sitä ei ollut tehtävä kumouksellista tietä, ristiriidassa väliaikaisen hallituksen kanssa, vaan sen suostumuksella ja ottaen huomioon mitä Suomen perustuslait määräävät. Muussa tapauksessa joutuisimme vaaraan jäädä ilman elintarpeita ja niinollen kuolla nälkään, koska taistelusta Venäjän kanssa olisi seurauksena, että yhteys kaikille tahoille tulisi katkaistuksi, sekä panisimme maan alttiiksi sellaisen anarkian vaikeille seurauksille, jonka vallankumous oikeudellisessa suhteessa tuo mukanaan. Lähinnä oli saatava aikaan väliaikaisia toimenpiteitä, jotka olivat tarpeellisia jo senvuoksi että väliaikaisen hallituksen valtuuksista Suomeen nähden oli eri mielipiteitä vallitsevina. Senaatti oli hankkinut varmuuden väliaikaisen hallituksen myöntymisestä ja myötävaikutuksesta sellaiseen toimenpiteeseen, että se jäännös

hallitsijan vallasta, jota väliaikainen hallitus syysk. 12 p:n jälkeen vielä käytti, siirrettäisiin suomalaiselle valtio-elimelle, jona hra Setälän mielipiteen mukaan mieluummin tulisi olla yksi ainoa henkilö (valtionhoitaja), ei kollegio. Kuitenkin tulisi tällöin erottaa määrätyt asiat, jotka koskivat myöskin Venäjää ja senvuoksi olisivat pidätettävät väliaikaisen hallituksen lopullisesti ratkaistaviksi. Tämän toimenpiteen tärkein etu olisi siinä, että oikeus kutsua koolle, päättää ja hajoittaa valtiopäivät sekä tehdä esityksiä valtiopäiville ja vahvistaa näiden hyväksymät lait siirrettäisiin kotimaiselle valtioelimelle. Mitä toimenpiteen suorittamistapaan tulee, niin olisi tosin onnellisinta, jos se voisi tapahtua lainsäädäntö-asiakirjalla. Mutta koska varmasti kävisi vaikeaksi tai mahdottomaksi saada valtiopäivillä tähän tarpeellinen enemmistö, oli myöskin ajateltu väliaikaiselta hallitukselta saadun manifestin muotoa, jota vastaan kuitenkin oli venäläiseltä taholta huomautettu, että sellainen yksipuolinen asiakirja ei olisi sitova valtiopäiville. Oli löydettävä muoto, joka olisi käytännöllisesti mahdollinen ja joka molemmin puolin voitaisiin hyväksyä.

Senaattia koskevan kysymyksen suhteen huomautti hra Setälä, että nykyinen tila, kun jokainen jäsen huolehti kahdesta tai kolmesta salkusta, ei millään tavoin voinut jatkua kauemmin ilman vakavaa vahinkoa maalle. Sen kokoonpanon suhteen, joka uudella senaatilla tulisi olla oli kenraalikuvernööri Nekrasov lausunut sen mielipiteen, että porvarilliset eivät yksinään voineet muodostaa senaattia, koska he olivat hajaantuneet eri puolueisiin, vaan että se oli kokoonpantava sosialisteista ja sellaisista porvarillisista, jotka olivat äänestäneet näiden kanssa. Omasta puolestaan piti hra Setälä tosin luonnollisena, että hra Nekrasov Venäjän nykyisten vallanpitäjien edustajana ensiksi tahtoi kääntyä sosialistiemme puoleen, mutta piti Suomen edun kannalta katsottuna paljon parempana, jos saisimme porvarillisen hallituksen. Hän teki lisäksi selvää erästä ohjelmasta, joka oli julkaistu socialistisessa lehdessä Työ, sekä lopetti kehottaen porvarillisia edus-

kuntaryhmiä lausumaan mielipiteensä esillä olevista kysymyksistä.

Näitä tiedonantoja täydensi ministerivaltiosihteeri Enckell, joka m. m. lausui, että ajatus väliaikaisesti järjestää suhde Venäjään oli herännyt hänessä, kun hän näki kuinka perustuslakikomitean valtioasiakirjaa ja valtiomuotoa koskevaa ehdotusta vastaan hyökättiin maan sanomalehdissä. Hän oli silloin ehdottanut manifestin laatimista, jossa korkein valtiovalta määrätyillä ehdoilla jätettäisiin kotimaiselle valtionhoitajalle. Kenraalikuvernööri olikin asettunut suosiolliselle kannalle ehdotukseen nähden, mutta syistä, jotka hra Setälä oli esittänyt, pitänyt manifestin muotoa vähemmin tyydyttävänä ja omasta puolestaan ehdottanut tästä kysymyksestä esitystä valtiopäiville. Kun hra Enckell kuitenkin luuli, että sellaista esitystä ei voitaisi valtiopäivillä saada hyväksytyksi, oli hän ajatellut sellaista keinoa, että tulisi tosin käyttää manifestin muotoa, mutta että valtiopäivät vastauskirjelmässä lausuisivat yhtyvänsä toimenpiteeseen, joka tällä tavoin ei tulisi yksipuoliseksi. Sitä, mille kannalle kenraalikuvernööri asettuisi sellaisen keinon suhteen, hän ei tiennyt.

Hra Enckell huomautti edelleen niistä eduista, jotka suosiollinen selvitys Venäjän kanssa toisi mukanaan, toisen myöskin puheeksiotetun ratkaisun rinnalla aiheuttaa heti yhteentörmäys tämän maan kanssa. Ajankohta sopimukselle olisi nykyään hyvin suotuisa ja todennäköisesti paljon parempi kuin miksi se tulisi rauhanteon jälkeen. Kuitenkin tulisi selvityksen nyt tulla vain väliaikaiseksi. Sosialistien kannasta tässä kysymyksessä hän ilmoitti, että nämä olivat ehdottaneet manifestin laatimista, jossa väliaikainen hallitus tunnustaisi valtalin. Tähän ei kenraalikuvernööri tahtonut suostua; sitävästoin suostui hän asettamaan valtalin sisällön perustaksi Venäjän ja Suomen väliselle selvitykselle.

Siinä keskustelussa, joka tämän jälkeen seurasi valtuuskunnassa, ilmeni melkoinen käsityksen erilaisuus n. k.

itsenäisyysmiesten ja muiden porvarillisten ryhmän jäsenten välillä, jotka olivat suurena enemmistönä. On kuitenkin huomautettava, että tämä mielipiteiden erilaisuus ei koskenut päämäärää, johon tuli pyrkiä, sillä siitä olivat kaikki porvarillisissa ryhmissä yhtä mieltä, vaan tapaa ja välineitä sen saavuttamiseksi.¹⁾

Itsenäisyysmiesten kannalta oli vaikeus pääasiallisesti siinä, että he eivät tahtoneet tunnustaa Venäjän väliaikaiselle hallitukselle mitään valtuuksia Suomen suhteen. Yhdennukaisesti tämän kanssa lausuttiin m. m., että jos tämä hallitus korkeimman valtiovallan käyttäjänä Suomessa jättäisi esityksiä valtiopäiville, eduskunnan ei tulisi käsitellä niitä, ja painostettiin nimenomaan sitä, että sosialistit olivat tällä kannalta. Tästä johtuen oli tosin hyvin tärkeätä, että korkein valta niin pian kuin mahdollista tuli kotimaisen viranomaisen käsiin. Mutta toiselta puolen ei sellaiselta kannalta ollut mahdollista saada tätä muutosta aikaan tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä valtiopäiville tehdyn esityksen välityksellä. Oikeastaan ei se myöskään saattaisi tapahtua manifestilla, kosk'ei kukaan voi luovuttaa valtaa, jota hänellä itsellään ei ole. Kuitenkin kannatettiin manifestia, jota laadittaessa oli kumminkin otettava huomioon, että väliaikainen hallitus ei esiintyisi korkeimman vallan oikeudellisena omistajana Suomessa. Ellei sellaista manifestia voitu saada, olisi parempi että valtiopäivät ottaisivat ratkaisun omiin käsiinsä ja itse asettaisivat uuden senaatin, kuin että valtiopäivät tunnustaisivat väliaikaisen hallituksen. Ainoastaan edellisellä tavalla voitaisiin saada aikaan yhteisymmärrys ja yhteistyö sosialistien kanssa, mikä olisi tärkeämpää kuin yhteentörmäyksen välttäminen Venäjän kanssa. Valtiopäivävaalit olivat tapahtuneet itsenäisyyskysymyksen perustalla sekä tuottaneet voiton Suomen itsenäisyyden kannattajille. Tämän

¹⁾ Vaikka sellaisissa olosuhteissa sanat itsenäisyysmiehet ja itsenäisyysryhmä ovat epäoleellisia, tullaan tässä niitä kuitenkin lyhyiden vuoksi käyttämään. Tätä ajatussuuntaa kannattivat valtuuskunnassa kaksi nuorsuomalaista ja kaikki maalaisliittolaiset.

vuoksi olisi myöskin uusi senaatti kokoonpantava sosia-
listeista ja itsenäisyysmiehistä sekä tulisi porvarillisten,
yksimielisyyden saavuttamiseksi sosialistien kanssa, olla
valmiita hyväksymään että, jos niin vaadittaisiin, valtalaki
saatettaisiin voimaan.

Valtuuskunnan enemmistölle, joka luuli täytyvänsä
ottaa huomioon sekä sen tosiseikan, että Venäjän väliai-
kainen hallitus vallankumouksen alusta asti oli käyttänyt
korkeinta valtaa myöskin Suomessa, että lisäksi sen, että
maa edelleenkin oli venäläisten joukkojen hallussa, ei se
asianhaara tuottanut mitään vaikeutta, että väliaikainen
selvitys tapahtuisi väliaikaisen hallituksen myötävaiku-
tuksella. Vain tällä tavoinhan voitiin saada järjestetyksi
säännöstellyt suhteet Venäjään. Jos me sitävastoin, sosia-
listien esimerkin mukaisesti, nojautuisimme raaistunee-
seen venäläiseen sotaväkeen sekä luottaen sen apuun
uhmaisimme väliaikaista hallitusta, voisi seurauksena olla
vain mitä kauhein anarkia. Tulisiko selvityksen väliaikai-
sen hallituksen kanssa tapahtua mieluummin lainsäädäntö-
asiakirjalla vaiko manifestilla, siitä voi tosin olla eri mieltä;
oli kuitenkin yritettävä löytää muoto, jonka sekä väliai-
kainen hallitus että valtiopäivät voisivat hyväksyä. Siinä
suhteessa tehtiin myöskin muutamia ehdotuksia, joiden
selostaminen tässä kävisi liian laajaksi. Sitävastoin on
mainittava, että muutamat jäsenet lausuivat vakavia epäi-
lyksiä väliaikaista järjestelyä vastaan yleensä, etupäässä
siitä syystä, että me siinä voisimme tulla tehneeksi myön-
nytyksiä Venäjän eduksi, joita sittemmin kävisi vaikeaksi
saada peruutetuiksi. Kuitenkin oli näidenkin mielipiteenä,
että väliaikainen sopimus tässä suhteessa olisi paljon
vaarattomampi kuin valtalain vahvistaminen. Kun tämä
laki sitäpaitsi perustuslain loukkaamattomuudella sääsi
valtiomuodon, jota, niin puutteellinen ja onneton kuin se
olikin, sosialistit ja myöskin muutamat porvarilliset piti-
vät valtiomuotojen ihanteena, olisi sen vahvistamisesta
seurauksena, että me emme pitkään aikaan voisi saada
valtiopäiväin hyväksymää tyydyttävää valtiomuotoa.

Valtalain vahvistukseen ei siis porvarillisten enemmistö voinut yhtyä.

Mitä sitten tulee senaatin kokoonpanoon, oli enemmistö sitä mieltä, että sosialisteista ja itsenäisyysmiehistä muodostettu senaatti ei vastannut tilanteen vaatimuksia ja maan tarpeita. Viimeisissä vaaleissa ei itsenäisyyskysymys ollut ratkaisevana, sillä kaikki puolueethan olivat ohjelmiinsa ottaneet maan itsenäisyyden, vaan kysymys, tuliko sosialistien vai porvarillisten olla määräävinä, ja tuloksena oli ollut porvarillinen enemmistö. Jos senaatti nyt muodostettaisiin sosialisteista ja itsenäisyysmiehistä sekä siten nojautuisi valtiopäiväenemmistöön, jossa edelliset olisivat lukumäärältään voitolla, saisimme taas sosialistihallituksen, ja mitä se merkitsi, siitähän meillä oli kokemuksia. Tällä kertaa ei siitä tulisi parempaa kuin viimeinkään, vaan seurauksena siitä, mitä välillä olevana aikana oli tapahtunut, varmasti paljon pahempaa. Sellainen hallitus ei myöskään voinut saada tarpeellista arvovaltaa, vaan johtaisi anarkiaan sekä sisäisissä asioissa että ulkonaisissa olosuhteissamme. Porvarilliset olivat valitsijamiehille ja maalle velvolliset olemaan yksimielisiä ja ottamaan yhdessä hallituksen käsiinsä. Tällöin tunnustettiin kuitenkin, että yksi ja toinen sosialisti kyllä voisi tulla senaattiin, jos hän muuten olisi siihen sopiva. Ei myöskään kielletty, että yhteistyö sosialistien kanssa tuottaisi hyötyä, jos se vain voitaisiin saada aikaan; mutta tämä olisi tuskin mahdollista, kun sosialistit periaatteellisesti epäsivät kaiken yhteistoiminnan porvarillisten kanssa.

Kysymysten edelleenkäsitteleminen riippui eduskuntaryhmistä, jotka tätä tarkotusta varten kokoontuivat jo samana päivänä. Kuitenkin voidaan tuloksena valtuuskunnan ensimmäisestä kokouksesta panna merkille, että vaikka kysymys senaatin uudestaan muodostamisesta, ensinnä vaati ratkaisua, tätä ei kuitenkaan voitu päättää, ennenkuin kysymys korkeimman vallan luovuttamisesta oli ratkaistu, sillä siitähän riippui, mikä virasto asettaisi

senaatin jäsenet. Tämä viimeainittu kysymys tuli sen vuoksi lähinnä keskustelun alaiseksi.

Seuraavana päivänä jatkettiin neuvotteluja sekä valtuuskunnassa että ryhmissä ja samoin sitä seuraavana päivänä, joka oli marrask. 1 p. Tällöin syntyi uusi vaikeus siten, että yksi maalaisliittolaisten ensimmäisiä miehiä, joka myöhemmin oli saapunut valtiopäiville, jyrkästi vastusti aikaisemmin esitettyjä ehdotuksia korkeimman vallan siirtämisestä kotimaiselle valtioelimelle, koska nämä muka sisälsivät väliaikaisen hallituksen valtuuksien tunnustamisen Suomen suhteen, mihinkä hän ja hänen hengenheimolaisensa eivät tahtoneet suostua. Muut porvarilliset ryhmät sopivat kuitenkin siitä, että kenraalikuvernöörille ehdotettaisiin manifestin antamista, jossa korkein valta määrätyin poikkeuksin ja ehdoin väliaikaisesti siirrettäisiin valtiopäiväin valitsevalle valtionhoitajalle sekä kenraalikuvernööri ja tämän kanslia lakkaisivat toimimasta suomalaisina virastoina. Manifesti julkaistaisiin valtiopäiväin juhlallisessa avajaistilaisuudessa, ja samassa tilaisuudessa puhemies ilmaisisi valtiopäiväin puolesta näiden yhtymisen toimenpiteeseen ja sen hyväksymisen sekä ilmoittaisi Suomen kansan vaativan täydellistä riippumattomuutta ja sen, että Venäjän kanssa tehtävän lopullisen selvityksen ehdot esitettäisiin siinä kansainvälisessä rauhankongressissa, joka tulisi lopettamaan nyt riehuva maailmansodan.

Tämä ehdotus oli, kuten helposti huomaa, kompromissin tulos. Toiselta puolen lausuiivat muidenkin ryhmäin kuin maalaisliittolaisten miehet mielipiteenään, että valtiopäiväin tulisi puhemiehen kautta ilmoittaa, että se ei tunnusta väliaikaista hallitusta korkeimman vallan käyttäjäksi Suomessa, sekä että valtiopäiväin tämän vuoksi pitäisi heti perustaa kotimainen valtioelin tätä valtaa varten; mutta välttääkseen yhteentörmäystä ja saadakseen aikaan hedelmällistä valtiopäivätyötä luovuttiin näistä vaatimuksista ja yhdyttiin ehdotukseen. Muuten lausuttiin myöskin maltilliselta taholta, että koska Venäjä nyttemmin viralli-

sesti oli julistettu tasavallaksi ja sen hallitus yhä enemmän näyttäytynyt kykenemättömäksi pitämään yllä valtaansa, kun se ei edes kyennyt pitämään järjestystä omissa joukoissaan, niin sen oikeus toimia Suomen väliaikaisena hallituksena oli lievimminkin sanoen epäiltävä, mutta päättäkseen käytännölliseen tulokseen tulisi suostua sellaiseen tunnustukseen kuin manifestin antaminen sisälsi. Toisaalta oli muutamilla jäsenillä tällä taholla suuria epäilyksiä siitä, oliko oikeata ratkaista manifestilla kysymys, joka luonteensa mukaisesti olisi vaatinut lainlaadintatoimenpiteen. Tosin täydentäisi manifestia puhemiehen vastauspuhe, mutta oli vaikeata laatia tämä siten, että se tuli ilmaisemaan valtiopäiväin päätöksen ja näille sitovaksi. Kuitenkin luopuivat nämäkin jäsenet epäilyksistään, koska tässä oli kysymyksessä vain väliaikainen järjestely ja valtiopäiväin suostumus joka tapauksessa annettaisiin puhemiehen välityksellä.

Mitä manifestin laatimiseen tulee, kosketeltakoon tässä vain yhtä asianhaaraa. Senaatissa tehdyssä manifestiehdotuksessa oli kenraalikuvernöörin vaatimuksesta erotettu, paitsi ulkomaan asioita, myöskin ne kysymykset, jotka koskevat oikeussuhdetta Venäjän ja Suomen välillä sekä Suomessa olevia Venäjän kansalaisia ja venäläisiä laitoksia, niinkuin myös sotilasasiat ja kysymys Suomen uudesta valtiomuodosta, mitkä kaikki asiat pidätettiin Venäjän korkeimman hallitusvallan ratkaistaviksi. Valtuuskunnassa päästiin pian yksimielisyyteen siitä että tämä oli oikein ulkomaanasioihin nähden, niin kauan nimittäin kuin Suomi jäi Venäjän yhteyteen, sekä että kysymyksen uudesta valtiomuodosta tulisi kokonaan puuttua luettelosta. Muiden kysymysten suhteen huomautettiin, että oli väärin ja Suomelle alentavaa antaa Venäjän hallituksen ratkaista ne, sillä tämä tulisi silloin käyttämään valtiovaltaa Suomessa ja tämä maa saisi siinä tapauksessa kaksi korkeimman hallitusvallan valtioelintä, kotimaisen ja venäläisen. Asia tulisi senvuoksi järjestää niinkuin valtioasiakirjan ehdotuksessa, tahi siten, että

sesti oli julistettu tasavallaksi ja sen hallitus yhä enemmän näyttäytynyt kykenemättömäksi pitämään yllä valtaansa, kun se ei edes kyennyt pitämään järjestystä omissa joukoissaan, niin sen oikeus toimia Suomen väliaikaisena hallituksena oli lievimminkin sanoen epäiltävä, mutta päättäkseen käytännölliseen tulokseen tulisi suostua sellaiseen tunnustukseen kuin manifestin antaminen sisälsi. Toisaalta oli muutamilla jäsenillä tällä taholla suuria epäilyksiä siitä, oliko oikeata ratkaista manifestilla kysymys, joka luonteensa mukaisesti olisi vaatinut lainlaadintatoimenpiteen. Tosin täydentäisi manifestia puhemiehen vastauspuhe, mutta oli vaikeata laatia tämä siten, että se tuli ilmaisemaan valtiopäiväin päätöksen ja näille sitovaksi. Kuitenkin luopuivat nämäkin jäsenet epäilyksistään, koska tässä oli kysymyksessä vain väliaikainen järjestely ja valtiopäiväin suostumus joka tapauksessa annettaisiin puhemiehen välityksellä.

Mitä manifestin laatimiseen tulee, kosketeltakoon tässä vain yhtä asianhaaraa. Senaatissa tehdyssä manifestiehdotuksessa oli kenraalikuvernöörin vaatimuksesta erotettu, paitsi ulkomaan asioita, myöskin ne kysymykset, jotka koskevat oikeussuhdetta Venäjän ja Suomen välillä sekä Suomessa olevia Venäjän kansalaisia ja venäläisiä laitoksia, niinkuin myös sotilasasiat ja kysymys Suomen uudesta valtiomuodosta, mitkä kaikki asiat pidätettiin Venäjän korkeimman hallitusvallan ratkaistaviksi. Valtuuskunnassa päästiin pian yksimielisyyteen siitä että tämä oli oikein ulkomaanasioihin nähden, niin kauan nimittäin kuin Suomi jäi Venäjän yhteyteen, sekä että kysymyksen uudesta valtiomuodosta tulisi kokonaan puuttua luettelosta. Muiden kysymysten suhteen huomautettiin, että oli väärin ja Suomelle alentavaa antaa Venäjän hallituksen ratkaista ne, sillä tämä tulisi silloin käyttämään valtiovaltaa Suomessa ja tämä maa saisi siinä tapauksessa kaksi korkeimman hallitusvallan valtioelintä, kotimaisen ja venäläisen. Asia tulisi senvuoksi järjestää niinkuin valtiosiakirjan ehdotuksessa, tahi siten, että

suomalaiset virastot ratkaisisivat myöskin nämä kysymykset, (asian laadun mukaan hallitus tai hallitus ja valtiopäivät) mutta että näiden päätökset eivät olisi päteviä ilman Venäjän hallituksen suostumusta. Myöskin tämän muutosehdotuksen suhteen, jonka tekijä ei kuulunut itsenäisyysmiehiin, oli valtuuskunta yksimielinen ¹⁾).

Määrättyään manifestin muodon valitsi valtuuskunta nelimiehistön lähetystön esittämään ehdotusta kenraalikuvernööri Nekrasoville, joka oli luvannut ottaa lähetystön vastaan seuraavana päivänä klo 1. ²⁾)

Lopuksi päätettiin kehottaa ryhmiä valitsemaan kukin pari jäsentä koettamaan saada aikaan neuvotteluja sosialistien kanssa puheenaolevissa tärkeissä asioissa. Tätä kehotusta ryhmät noudattivatkin, vaikka sosialistien kielteisen käytöksen vuoksi ei neuvotteluja saatu aikaan.

Ennenkuin neuvottelu kenraalikuvernöörin kanssa tapahtui, suoritettiin puhemiesvaalit marrask. 2 p:nä. Ennen tätä vaalia pani sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä toimeen kohtauksen, joka, kuten tällä taholla usein on tapahtunut, alettiin suurien elein, mutta loppui kuin lapsellinen ilveily. Kun edellisenä päivänä oli suoritettava valtiopäivämiesten valtakirjain tarkastus, kieltäytyivät ryhmän jäsenet näyttämästä valtakirjojaan, koska valtakirjain tarkastajan, senaattori F. O. Liliuksen, oli tähän toimeen valinnut Venäjän väliaikainen hallitus, joka heidän mielestään ei ollut siihen valtuutettu. Aikomuksena lienee ollut jättää valtakirjat myöhemmin valtiopäiville tarkastettaviksi. Tätä aikomusta noudatti kuitenkin vain valtiopäivämies Valpas-Hänninen. Muut lannistuivat pian ja pyysivät jo samana päivänä hra Liliusta tarkastamaan valtakirjat.

Vaalin tulos on tunnettu. Sosialistit eivät ottaneet siihen osaa, ja porvarilliset olivat jakaneet tehtävät siten,

¹⁾ Lopullinen manifestiehdotus sisältyy liitteeseen I.

²⁾ Jo pari päivää aikaisemmin olivat muutamat valtiopäivämiehet olleet kutsutut kenraalikuvernöörin luo, mutta kun he eivät olleet valtiopäiväryhmäin tähän valitsemaa, voidaan tämä kokous tässä sivuuttaa.

että puhemiehen ja toisen varapuhemiehen paikka oli annettu itsenäisyysmiehille ja ensimmäisen varapuhemiehen paikka pidätetty maltillisille. Valituista ei pankinjohdaja Lundson ollut ennen ollut yksikamarisen eduskunnan jäsenenä, kun taas professori Ingman jo useita kertoja, huolimatta siitä vaikeudesta jonka hänen huono kuulonsa tuotti hänelle, erityisellä menestyksellä oli varapuhemiehenä suorittanut puhemiehen tehtävän, ja kirjailija Alkio kyllä oli eduskunnan koeteltu jäsen, mutta ei ennen ollut kuulunut puhemiesten joukkoon.

Vaalien yhteydessä tapahtui syrjäkohtaus, joka, itsesään mitätön, osotti sosialistien kavalaa taktiikkaa. V. J:n 23 §:n mukaan tulee puhemiehen ja varapuhemiesten antaa juhlallinen vakuutus »pitää yllä sekä Keisarin ja Suuriruhtinaan että valtiöpäiväin ja Suomen kansan oikeutta perustuslakien mukaisesti». Keisarivallan kukistumisen jälkeen ei ollut mahdollista tätä vakuutusta annettaessa suorastaan seurata määrättyä sanamuotoa. Hrat Lundson ja Alkio jättivät sellaisten olosuhteiden vallitessa pois ne sanat, jotka eivät enää olleet mahdolliset, hra Ingman taas teki niin, että hän hallitsijan sijasta mainitsi laillisen hallitusvallan. Tämä viimeainittu sanamuoto oli vallitsevien epävarmojen olosuhteiden vuoksi jossain määrin epämääräinen, mutta sillä oli edellisen rinnalla se etu, että se, siinä määrin kuin se yleensä oli mahdollista, liittyi lain henkeen ja tarkotukseen, kun edellisen mukaan annettu vakuutus ei vastoin V. J:n tarkotusta koskenut Suomen kotimaista hallitusta eikä myöskään maata, jos tämä, kuten silloin voi toivoa, pian saisi oman valtiolimen korkeinta hallitusvaltaa varten. Kuitenkin kohdistettiin sosialistien taholta moite hra Ingmania vastaan siitä, että hän muka oli vakuuttanut uskollisuuttaan venäläisiä ministereitä kohtaan, ja vaadittiin että hänen tulisi antaa uusi vakuutus.

Samana päivänä saapui yllämainittu lähetystö määrättyinä aikana kenraalikuvernöörin luo, missä myös oli ministerivaltiosihteeri. Tällöin teki eräs lähetystön jäse-

nistä suullisesti selvää manifesti-ehdotuksesta, joka kyllä oli otettu mukaan myöskin venäjäksi käännettynä, muttei esitetty, koska maalaisliittolaiset eivät olleet suostuneet siihen. Senjälkeen hra Nekrasov kysyi maalaisliiton ryhmän edustajalta ryhmän kantaa kysymyksessä ja sai vastaukseksi, että ryhmä toivoi valtalain vahvistusta. Tämän jälkeen seurasi yksityiskohtainen maalaisliittolaisen kuulustelu laista, sen voimaansaattamistavasta, sen erityisten säädösten merkityksestä, millaiseksi suhde Venäjään sen mukaisesti muodostuisi, voitaisiinko määräykset tästä muuttaa vain suomalaisen lainsäädännön avulla j. n. e. Kysytty, joka ilmeisesti ei ollut valmistunut sellaiseen tutkintoon, ei voinutkaan tyydyttävästi vastata kysymyksiin, mutta huomautti sen sijaan tarmokkaasti Suomen kansan riippumattomuusvaatimuksesta. Sitten kysyi kenraalikuvernööri muilta lähetystön jäseniltä heidän kantaansa heinäk. 18 p:n lain suhteen. Heistä lausui nuorsuomalaisen ryhmän edustaja, joka, niinkuin maalaisliittolaistenkin edustajat, oli itsenäisyysmies, että hän kyllä oli äänestänyt valtalain puolesta ja edelleenkin oli halukas tekemään sen, ellei mitään parempaa voitu saada aikaan, mutta että hän piti parempana esillä olevaa ehdotusta. Hän ilmoitti samalla, että hänen ryhmästään osa oli samalla kannalla kuin hän ja toinen osa, joka oli enemmistönä, vaikka mitättömän pienenäkin, jyrkästi asettui valtalakia vastaan. Vanhasuomalaisten ja ruotsalaisen ryhmän edustajat taasen ilmoittivat, että heidän ryhmänsä melkein yksinomaan olivat lain ehdottomia vastustajia. Tällöin huomautti ruotsalaisen ryhmän edustaja myöskin, että kysymyksessä oleva laki sanamuotonsa mukaisesti ei ollut aiottu hallituksen vahvistettavaksi ja että valtiopäivät eivät myöskään olleet lähettäneet sitä vahvistettavaksi, vaikka valtiopäivät adressissa väliaikaiselle hallitukselle olivat anoneet sen »tunnustamista.» Että tämä huomautus oli oikea, siitä pääsi kenraalikuvernööri heti varmuuteen ottamalla esiin asiaan kuuluvat paperit.

Kenraalikuvernööri ilmoitti nyt, että Venäjän puolelta

ei pantaisi mitään esteitä valtiopäiville, vaan että ne voisivat järjestää Suomen sisäiset asiat miten vain tahtoivat, mutta että Venäjän täytyi pidättää itselleen ulkomaanasioden käsittely sekä sotilaskysymysten ja myöskin niiden kysymysten lopullinen ratkaisu, jotka koskivat venäläisten oikeuksia ja venäläisiä laitoksia Suomessa. Edustajat puolestaan sanoivat täytyvänsä vielä neuvotella asiasta, jonka vuoksi kenraalikuvernööri kehotti heitä koettamaan saada aikaan yksimielisyyttä ryhmien välillä sekä uudestaan tulemaan hänen luokseen 4 p:nä. Valtiopäiväin juhllalliset avajaiset siirrettäisiin kuitenkin siksi kuin kysymys oli ratkaistu.

Tämän neuvottelun päätöksen johdosta kokoontuivat sekä valtuuskunta että ryhmät uudestaan neuvotteluihin jo saman päivän iltapuolella ja sitten seuraavana päivänä. Tällöin toistettiin pääasiassa samat syyt ja näkökohdat, jotka ennen oli esitetty. Kun maalaisliittolaiset itsepäisesti pitivät kiinni valtalaista ja myöskin itsenäisyysmiehet puhuivat sen hyväksymisen puolesta, päätettiin että pidettäisiin porvarillisten ryhmäin jäsenten yleinen kokous.

Tässä kokouksessa, joka oli marrask. 3 p:nä klo 2—6 j. p. p., esitettiin maalaisliittolaisten kannan puolesta pääasiallisesti se, että ehdotus valtionhoitajan asettamisesta olisi monarkkisen periaatteen ilmaisu, jonka vuoksi sitä koskeva manifesti herättäisi kiihkeää tyytymättömyyttä maassa, mutta että Suomen väestön suuri enemmistö sitävastoin myötätuntoisesti suhtautui valtalakiin sekä että sen hyväksyminen siis oli se ainoa pohja, jolla voitiin saada aikaan yksimielisyys särkyneen kansamme keskuudessa; edelleen että tämä hyväksyminen voi tapahtua manifestin avulla, kuin myöskin että se ei estänyt valtiopäiviä jälkeinpäin säätämästä sitä hallitusmuotoa, jota se piti parhaana, mikä voi tapahtua sitäkin helpommin, kun valtiopäivät voivat julistautua perustuslakiasäätäväksi ja päättää asian yksinkertaisella äänten enemmistöllä. Toisaalta taas esitettiin, että valtalain hyväksyminen ei suinkaan saisi aikaan rauhaa ja sovintoa maassa, vaan

päinvastoin valmistaisi mahdollisuuden uusille mullistuksille; että Suomen valtio ei sen mukana saisi todellista, toimintakelpoista hallitusta ja tulisi senvuoksi niin heikoksi, että se ei voisi puolustaa itsenäisyyttään eikä vastustaa anarkiaa; että valtalaki itsenäisyys-näkökannaltakin oli arveluttava, koska se suotuisimminkin tulkittuna teki Venäjän hallituksen lakiasäättäväksi valtioelimeksi Suomen sotaväkeen nähden, kun taas manifesti pidätti tälle hallitukselle vain oikeuden evätä muutoksia sotilaslainsäädännössä; että se oli vaarallinen myöskin senvuoksi, että sen mukaan valtiopäiväenemmistö, joka ei enää vastannut maan mielialaa, voi kolmen vuoden aikana estää uudet vaalit; että se monessa suhteessa oli epäselvä ja epämääräinen, sekä että, kun manifesti tarkoitti vain väliaikaista järjestelyä, joka voitiin muuttaa yksinkertaisella ääntenenemmistöllä, väite sen monarkkisesta tarkoituksesta, vaikka se muuten pitäisikin paikkansa, oli vailla kaikkea käytännöllistä merkitystä, jotavastoin valtaki V. J:n säädösten mukaan $\frac{2}{3}$:n ja $\frac{5}{6}$:n enemmistöstä auttamattomasti kahlehti maan huonoon ja epätäydelliseen valtiomuotoon.

Näillä syillä ei kuitenkaan ollut mitään vaikutusta valtalain kannattajiin. Yhtä vähän vaikutti sekään, että senaattori Setälä painokkaasti selitti, että ministerivaltiosihteerin välittömästi saaman tiedonannon mukaan väliaikainen hallitus ei vahvistaisi mainittua lakia, tai se, että eräs ruotsalaisen ryhmän jäsen osotti, kuinka V. J:n mukaan nämä valtiopäivät eivät voineet pyytää sellaisen lain vahvistamista, jonka edelliset valtiopäivät olivat hyväksyneet eivätkä olleet lähettäneet vahvistettavaksi. Lain kannattajat luulivat olevansa asiasta paremmin selvillä.

Lähetystön tehtäväksi jäi siis, kun se sunnuntaina 4 p:nä klo 11 a. p. uudestaan oli käynyt kenraalikuvernöörin luona, ainoastaan ilmoittaa hänelle, että yritykset saada aikaan yksimielisyyttä porvarillisten ryhmien kesken taas olivat rauenneet. Myöskin tällä kerralla puheli hra Nekrasov sangen kauan maalaisliiton ryhmän edustajan kanssa ja keskusteli hänen kanssaan valtalaista tavalla, joka

osotti, että hän paremmin kuin tämä oli tutustunut sen säädöksiin. Sitten kysyi hän muilta edustajilta, mille kannalle heidän puolueensa asettuisivat tähän lakiin nähden, jos se vahvistettaisiin. Tähän vastasivat nämä, huomauttaen siitä, mitä he ennen olivat maininneet ryhmänsä suhtautumisesta siihen, että heidän vakaumuksensa mukaan kaikki lain vastustajat lainkuuliaisesti alistuisivat siihen, jos se laillisessa järjestyksessä vahvistettaisiin, jolloin ruotsalainen edustaja kuitenkin huomautti, ettei hän ymmärtänyt miten se laillista tietä voitaisiin saada pätevään voimaan. Kenraalikuvernööri kysyi edelleen edustajilta sosialistien kantaa ja sai vastaukseksi, että nämä eivät olleet antautuneet neuvotteluihin porvarillisten kanssa, jonka vuoksi hänen tulisi kääntyä suoraan heidän puoleensa. Maalaisliiton edustaja esitti nyt niin sanotun välitysyhtymänsä, jonka mukaan väliaikainen hallitus laatisi manifestin ja ottaisi siihen koko valtalain sisällyksen. Tähän vastasi lähetystön ruotsalainen jäsen, että valtalain vahvistaminen, jos se yleensä oli mahdollista, tosin voi tapahtua manifestin välityksellä, vaikka se muoto oli epätavallinen, mutta että mainitun lain sisältävän manifestin laatiminen ei ollut laillisesti mahdollista, koska tämä laki sisälsi oleellisia perustuslain muutoksia, joihin ei voitu ryhtyä yksipuolisen hallituksen asiakirjan avulla. Olisi voitu lisätä, että ehdotuksentekijä tunnusti väliaikaiselle hallitukselle oikeuden säätää perustuslakia Suomelle, siis oikeuden, joka ei koskaan ollut tullut Suomen laillisen hallituksen osaksi.

Kenraalikuvernööri, joka viimeisen neuvottelun jälkeen oli ollut Pietarissa, pyysi nyt lähetystön jäseniä virallisesti ilmoittamaan ryhmilleen, että väliaikainen hallitus ei voi vahvistaa heinäk. 18:n p:n lakia. Se on, sanoi hän, epätäydellinen, koska siinä ei ole mitään Suomessa olevia Venäjän kansalaisia ja venäläisiä laitoksia koskevaa välipuhetta. Se on edelleen epäselvä ja epämääräinen, m. m. siinä suhteessa, että siitä ei käy selville, ovatko siinä Venäjän eduksi tehdyt myönnytykset pysyväisiä vai voi-

daanko niitä yksipuolisesti muuttaa suomalaisella lainsäädännöllä. Kuitenkin oli hän sitä mieltä, että yksimielisyys pitäisi voida saavuttaa, koska itse asiasta oltiin yksimielisiä, ja että ne vaikeudet, jotka olivat syntyneet muodon suhteen, hyvällä tahdolla voitaisiin voittaa. Tämän vuoksi hän ehdotti, että asiaa ei vielä jätettäisi sikseen, vaan tehtäisiin vieläkin yrityksiä päästä yhteisymmärrykseen, seuraavain perustusten mukaisesti. Ratkaisun tulisi tapahtua manifestilla, ja tähän tulisi ottaa valtalain määräyksiä niin paljon kuin niitä Suomen perustuslakeja loukkaamatta voitiin tällä tavoin vahvistaa. Samalla olisivat ne ehdot Venäjän eduksi, joista aikaisemmin oli ollut kysymys, selvästi ja täydellisesti esitettävät sekä olisi valtiopäiväin sillä tavoin tunnustettava manifesti, että se tulisi niille sitovaksi. Saman päivän iltana piti hra Nekrasovin lähteä taas Pietariin ja palata sieltä seuraavana yönä, jonka vuoksi lähetystön piti käydä hänen luonaan 6 p:nä klo 12 päivällä. Keskustelu, joka oli kestänyt kaksi tuntia, jätti masentavan vaikutuksen. Valtiopäiväin porvarilliset puolueet eivät olleet voineet päästä yksimielisyyteen, kun niille tarjottiin tilaisuus ottaa askel Suomen itsenäisyyttä kohden, ja täytyi venäläisen kenraalikuvernöörin kehottaa heitä sovintoon.

Kenraalikuvernöörin kehotuksen vuoksi teki valtuuskunta, lähetystön nuorsuomalaisen jäsenen luonnoksen pohjalla, joka jäsen alusta alkain oli ollut välittävällä kannalla, uuden manifestiehdotuksen, jossa väliaikainen hallitus, jo mainituin poikkeuksin, luopui hallitusvallasta Suomessa, sekä ehdotuksen vastauspuheeksi, jossa puhemies selittäisi m. m. että hallitsijan valtaa manifestissa mainituin poikkeuksin käyttäisi toistaiseksi senaatin talousosasto. Näihin liitteinä (II ja III) oleviin ehdotuksiin yhtyivät kaikki porvarilliset eduskuntaryhmät, myöskin maalaisliittolaisten ryhmä.

Se ratkaisu, jonka suhteen siten oli yksimielisyys saavutettu, sisälsi tosin, valtionhoitaja-ehdotukseen nähden muutamia heikkouksia ja epäoleellisuuksia, kuten sen,

että itsenäistä valtioelintä hallitusvaltaa varten ei muodostunut, että senaatin, vaikka se tulisi valtiopäivistä riippuvaksi, olisi ne hajotettava sekä että senaatin itsensä täytyisi suorittaa uusien jäsenten nimitys senaattiin. Mutta pääasia eli hallitsijan vallan siirtäminen kotimaiselle valtioelimelle, voitiin kuitenkin saavuttaa tälläkin tavoin, ja sellainen ratkaisu oli joka tapauksessa paljon parempi kuin se, että valtiopäivät itse ottaisivat tämän vallan.

Samalla kuin tämä tapahtui Helsingissä, hankki ministerivaltiosihteeri väliaikaiselta hallitukselta vahvistuksen esityksiin, joissa oli ehdotus Suomen valtiomuodoksi ja laiksi Venäjän ja Suomen välisestä oikeussuhteesta. Näitä esityksiä, jotka sisälsivät muutamia arveluttavia poikkeuksia perustuslakikomitean ja senaatin pääasiassa sen kanssa yhdenmukaisesta ehdotuksesta, ei tapausten kehityksen vuoksi koskaan jätetty valtiopäiville.

Kun lähetystö määrättyinä aikana 6 p:nä jätti kenraalikuvernöörille uuden manifestin sekä vastauspuheehdotuksen, ilmoitti tämä, ettei hän virallisesti voinut antaa vastausta, ennen kuin hän oli neuvotellut väliaikaisen hallituksen juriidisen valiokunnan kanssa, mutta esitti omasta puolestaan muutamia kysymyksiä ja epäilyksiä. Hänen mielestään manifestin sanamuoto oli jossain määrin ristiriitainen sekä huomautti, että siinä ei sanottu, miten lopullinen ratkaisu tapahtuisi, kun taas vastauspuheessa viitattiin kansainväliseen sopimukseen, että oli epävarmaa, mille kannalle sosialistit asettuisivat sekä ennenkaikkea, ettei hän tiennyt, tulisiko sopimus valtiopäiville sitovaksi, kun käytettiin manifestin muotoa, jonka vuoksi olisi parempi, jos asia ratkaistaisiin tavallisessa järjestyksessä, esityksen muodossa valtiopäiville. Lähetystön jäsenet vastasivat huomautuksiin ja selvittivät kysymykset kohta kohdalta sekä selittivät viimeisen kohdan suhteen, että esitys-menettelyä ei käytännöllisistä syistä voitu käyttää, ja että ehdotettu muoto, vaikkakin epätavallinen, kuitenkin oli täysin laillinen.

Saman päivän illalla matkusti hra Nekrasov Pietariin,

II.

Niiden tapausten mukana, jotka edellä on mainittu, oli itse asiassa, vaikka vain viikko oli kulunut siitä, kun valtiopäivät kokoontuivat, sen työn ensimmäinen vaihe, siinä määrin kuin tämä kohdistui eduskunnan tärkeimpään tehtävään, suoritettu loppuun. Tilanne oli äkkiä muuttunut toiseksi kuin ennen, ja valtiopäiväin oli hallitusvallan käyttämiseen nähden asetettava aivan uudelle pohjalle. Ensi kerran Suomen historiassa oli valtiopäiväin yksin, vaikkakin aluksi väliaikaisesti, määrättävä maan valtiojärjestys.

Näyttäisikö se pystyvänsä tähän tehtävään?

Neuvoteltuaan valtuuskunnan ja porvarillisten ryhmäin kanssa ehdotti valtiopäiväin puhemiehistö täysistunnossa 8 p:nä, että koska Venäjän väliaikainen hallitus, joka todella oli täällä käyttänyt keisarin ja suuriruhtinaan valtaa, nykyään oli lakannut toiminnasta ja tämän johdosta syntynyt tila, joka oli yhtäpitävä sen kanssa, joka edellytettiin H. M:n 38 §:ssä, valtiopäivät päättäisivät:

että se valta, jota keisari ja suuriruhtinas oli käyttänyt, toistaiseksi uskotaan tarkotusta varten asetetulle valtionhoitajakunnalle, sekä että tähän kuntaan kuuluu kolme jäsentä, jotka, jolleivät valtiopäivät ole yksimielisiä heistä, valtiopäivät valitsevat niinkuin on säädetty puhemiesvaalista.

Mainittu lainkohta koskee sitä tapausta, että koko kuningassuku miehenpuolelta sammuisi, ja säättää, että säädyt silloin ovat velvolliset kokoontumaan kutsumatta suojelemaan ja puolustamaan valtakunnan vapautta sekä valitsemaan uutta kuningassukua. Nyt oli sekä keisarival-

ta että väliaikainen hallitus kukistettu, eikä Venäjällä yleensä ollut mitään tunnustettua hallitusta. Sellaisissa olosuhteissa täytyi pitää valtiopäiviä sekä oikeutettuina että velvollisina pitämään huolta hallitusvallan käytöstä. Ja monesta syystä, mutta etupäässä koska maan tuleva valtiomuoto vielä ei ollut määrätty, tuli järjestelyn tällä kertaa tulla ainoastaan väliaikaiseksi. Kun ehdotus yhdestä valtionhoitajasta oli aikaisemmin kohdannut vastarintaa maalaisliiton puolelta ja korkeimman hallitusvallan luovuttaminen senaatille tuotti eräitä hankaluuksia, oli puhemiehistö päättänyt ehdottaa senaatin yläpuolella olevaa kollegiaalista korkeinta hallituselintä.

Ehdotus herätti kuitenkin valtiopäivillä mitä kiivainta vastustusta. Ensin esitti sosiaalidemokraatti Mäki vastaehdotuksena »Työmiehessä» otsakkeella »Me vaadimme» julkaistun puolueohjelman, joka ei muulla tavoin koskenut esillä olevaa asiaa, kuin että sen monista kohdista yksi sisälsi valtalin julkaisun, jonka lain edellytettiin jo astuneen voimaan. Muuten koski ehdotus kysymyksiä elintarvepulasta, työttömyydestä, kunnallislainsäädännöstä, virastojen ja oikeuslaitoksien uudistamisesta (oikeammin kumoamisesta), torppariasiasta, vanhuusvakuutuksesta, verotuksesta, suhteesta Venäjään y. m. Edelleen ehdotti hra Alkio, joka puhemiehistössä oli yhtynyt sen ehdotukseen, siitä huolimatta, että valtiopäivät päättäisivät, että sittenkun keisarin ja suuriruhtinaan valta oli kukistettu, tämän vallan katsottaisiin siirtyneen Suomen valtiopäiville, sekä myöskin julistaisivat, että heinäk. 18 p:n laki nyt astuisi voimaan.

On helppo huomata, etteivät nämä kummatkaan ehdotukset olleet omiaan ratkaisemaan esillä olevaa kysymystä ja asetettaviksi vastaehdotuksiksi puhemiehistön tekemää asiaan. Hra Mäen ehdotus sisälsi kokonaisen sosiaalisen ohjelman, mutta ei hallitusvaltakysymyksen järjestelyä, eikä sen olisi senvuoksi, kuten istunnossa huomautettiin, oikeastaan pitänyt tässä yhteydessä tulla äänestysenalaiseksi. Hra Alkion ehdotus taas sisälsi muodolli-

sessä suhteessa sen mahdottomuuden, että se tarkoitti sellaisen lain julkaisemista, jota, kuten ehdottaja itse tunnusti, ei vielä oltu vahvistettu, sekä oli oleellisessa suhteessa siinä määrin arveluttava, että se hetkenä, jolloin Suomi täydellä oikeudella voi koettaa irroittautua Venäjän liitosta, perustuslain loukkaamattomuudella tunnusti Venäjän hallitukselle tärkeitä valtuuksia Suomen lainsäädäntöön ja hallintoon nähden. Sattuvasti lausui hra Rosenqvist ehdotuksista:

»Heinäk. 18 p:n laki joko on laki tai ei ole laki. Sosialistien mielestä se on laki ja tullut laiksi jo heinäk. 18 p:n päätöksellä. Jos tämä on oikein, niin ovat, kuten hra Mäki huomauttikin, viime valtiopäivävaalit laittomat, nämä valtiopäivät ovat laittomat valtiopäivät ja kaikki mihin on ryhdytty vastoin heinäk. 18 p:n lakia, on, kuten hän sanoi, mitättömyys. Jos nyt asettuu sille kannalle, en ymmärrä, kuinka tahdotaan että valtiopäiväin, jotka ovat laittomat, jotka ovat mitättömyys, tulee julkaista tai tunnustaa laki, joka jo on laki. Jollei taas heinäk. 18 p:n laki ole laki, vaan tarvitsee vielä julkaisemista tai hyväksymistä näiden valtiopäiväin puolelta, niin ei se V. J:n mukaisesti voi tulla laiksi täällä tänä iltana valtiopäiväin yksinkertaisen päätöksen nojalla, valtiopäiväin, joita ei vielä ole edes juhlallisesti avattu. — Hra Alkio teki ehdotuksensa saadakseen aikaan yksimielisyyttä. Kuitenkin tekee hän ehdotuksen, jonka sotimalla perustuslakia vastaan täytyy karkottaa pois kaikki ne, jotka kannattavat perustuslakia.»

Äänestyksessä, joka pitkälle venyneen keskustelun vuoksi tapahtui seuraavana päivänä, äänestettiin ensin Mäen ehdotuksen ja puhemiehistön ehdotukselle vastaehdotuksena olevan Alkion ehdotuksen välillä. Tällöin voitti Mäen ehdotus 135:llä äänellä Alkion ehdotuksen, joka sai 58 ääntä. Sitten äänestettiin Mäen ja puhemiehistön ehdotusten välillä, jolloin jälkimäinen voitti 106:lla äänellä 90:ä vastaan.

Kuten äänimääristä käy selville, oli äänestyksessä

vastaehdotuksesta osa porvarillisia valtiopäivämiehiä äänestänyt Mäen ehdotuksen puolesta. Tämä menettely leimattiin useissa vastalauseissa illojaaliksi ja se katkeroiitti erikoisesti maalaisliittolaisia, mutta todellisuudessa se riippui siitä, että ne, jotka niin tekivät, vaikeassa vaalissa kahden juriidisesti mahdollittoman ja asiallisesti turmiollisen ehdotuksen välillä katsoivat täytyvänsä valita vähemmän vahingollisen. Kun toinen ehdotus välittömästi olisi pannut maan alttiiksi valtalain vaikutuksille, sisälsi toinen epämääräisin sanoin laaditun ohjelman, jonka toteuttaminen oli tulevaisuuden tehtävänä. Kuitenkin osoitti ratkaisu, että kamarin enemmistö todellakaan ei kannattanut puhemiestön ehdotusta, ja vaikka maalaisliittolaiset vaalissa tämän ja Mäen ehdotuksen välillä äänillään olivat auttaaneet sen voittoon, ei heidän lojaalisuutensa ulottunut niin pitkälle, että he olisivat alistuneet laillisessa järjestyksessä tehtyyn päätökseen.

Niistä henkilöistä, jotka tulisi valita valtionhoitajiksi, oli ollut neuvotteluja, joihin maalaisliittolaiset kuitenkin eivät ottaneet osaa. Tällöin päästiin helposti yksimielisyyteen prokuraattori P. E. Svinhufvudin suhteen. Myöskään toista ehdokasta, pankinjohtaja J. K. Paasikiveä, ei vastustettu enemmän ryhmien kuin hra Svinhufvudin puolelta, joka otti osaa neuvotteluihin. Mitä kolmanteen paikkaan tulee, jätettiin hra Svinhufvudin valittavaksi siihen sopiva henkilö, jonka kernaimmin piti olla maalaisliittolainen tai sosialisti. Kun keskustelut tähän suuntaan eivät kuitenkaan vieneet tulokseen, ehdotti hra Svinhufvud, ehtimättä sitä ennen neuvotella eduskuntaryhmäin kanssa, erästä ruotsalaiseen kansanpuolueeseen kuuluvaa miestä, tod. valtioneuvosta A. Gripenbergiä.

Miten vaalien kävi, on tuttua sanomalehdistä. Kun eduskunnan, sittenkun täysistunto kaksi kertaa oli lykätty, samana päivänä illalla piti ryhtyä vaaliin sekä hra Ingman oli esittänyt yllämainitut kolme ehdokasta, joutuivat hrat Paasikivi ja Gripenberg häikäilemättömien hyökkäysten alaisiksi sosialistien taholta, jonka jälkeen nämä uudella

äänestyksellä, jossa päätös riippui syrjään pannusta vaalilipusta, saivat hyväksytyksi, että vaali vieläkin siirrettiin seuraavan päivän täysistuntoon klo 6 i. p. Sillä välin oli hra Paasikivi, häntä vastaan tehtyjen hyökkäysten johdosta, luopunut ehdokkuudestaan ja hra Svinhufvud hänen sijaansa ehdottanut puhemiestä, hra Lundsonia, jonka ehdokkuutta kuitenkaan ei julkisesti ilmoitettu. Kun vaalien vihdoinkin istunnossa 10 p:nä piti tapahtua, syntyi kuuden tunnin keskustelu, jota enimmäkseen hoitivat sosialistit, joiden pitkät esitykset olivat täynnä mielettömiä moitteita sekä raivoisia uhkauksia porvarillisia vastaan. Tällöin tehtiin useita ehdotuksia, joita puhemies ei ottanut ääntä alaisiksi, koska ne sotivat valtiopäiväin edellisenä päivänä tekemää päätöstä vastaan. M. m. oli maalaisliittolainen Lohi ehdottanut, että valtiopäivät nyt eivät valitsisi valtionhoitajakuntaa, vaan päättäisivät, että heinäk. 18 p:n lain heti tulee astua voimaan. Kun varapuhemies Ingman, joka myöhemmin illalla johti keskustelua, ilmoitti, ettei tämäkään ehdotus voinut tulla äänestyksen alaiseksi, saivat sosialistit ja maalaisliittolaiset 109:llä äänellä 81:tä vastaan hyväksytyksi, että valtiopäivät V. J:n 69 §:n mukaisesti lykkäsivät kysymyksen varapuhemiehen esityskiellosta perustuslakivaliokuntaan, joten kysymyksen asiallinen käsittely jäi lepäämään siksi kun valiokunta oli antanut lausuntonsa.

Siten oli puhemiehistön tekemä ehdotus hallitusvaltakysymyksen ratkaisuksi, jonka valtiopäivät jo olivat hyväksyneet, rauennut tyhjiin sosialistien ja maalaisliittolaisten ilmeisen jarrutuksen vuoksi. Kun perustuslakivaliokunta lopulta sai tilaisuuden antaa lausunnon hra Ingmanin esityskiellosta, hyväksyi valiokunnan enemmistö kyllä hänen menettelynsä, mutta silloin oli asiaintila jo siinä määrin muuttunut, että direktorionvaalia ei edes enää vaadittu.

Valtiopäivät, joilla tapausten kehityksen vuoksi Venäjällä oli ollut täysi oikeus ottaa Suomen kohtalo käsiinsä, eivät siis olleet päässeet mihinkään tulokseen yritykses-

sään väliaikaisesti luoda järjestyneitä oloja. Ja taas riippui päätös sosialistien vastarinnasta kaikkea lainalaista valtiovaltaa vastaan ja porvarillisten puolueiden koossapysymisen puutteesta. Oli senvuoksi alettava taas alusta. Sitä ennen täytyi kuitenkin erään toisen kysymyksen tulla ratkaistuksi.

Valtiopäivät olivat siinä omituisessa asemassa, että vaikka mitä tärkeimpiä kysymyksiä jo oli käsitelty, valtiopäiviä ei vielä oltu edes juhlallisesti avattu. Tämä riippui aluksi siitä, että tahdottiin toimittaa valtiopäiväin juhlallinen avaaminen yhtä aikaa korkeinta valtiovaltaa koskevan manifestin julkaisemisen kanssa, sekä myöhemmin siitä, että ei löytynyt tälle valtiovallalle mitään edustajaa, joka olisi V. J:n mukaisesti voinut julistaa valtiopäivät avatuiksi. Molemmissa tapauksissa oli toivottu, että parissa päivässä saataisiin kysymys järjestetyksi. Mutta kun ehdotus valita valtionhoitajakunta yöllä sunnuntaita, 11 p:ää vastaan oli rauennut tyhjiin, kävi selville, ettei valtiopäiväin avaamista enää voinut lykätä. Valtiopäivät päättivät senvuoksi kokouksessa maanantaina 12 p:nä puhemiehistön ehdotuksesta, että tämä toimitus tapahtuisi seuraavana päivänä. Olosuhteiden vuoksi voitiin ainoastaan osaksi noudattaa V. J:n 24 §:ssä määrättyä menettelyä. Toimitus »valtaistuinsalissa» ja mitä siihen kuului jäi pois, ja puhemies totesi ainoastaan, sittenkun valtiopäivämiehet jumalanpalveluksen jälkeen Nikolainkirkossa taas olivat kerääntyneet täysistuntoon, että tämä päivä, marrask. 13:s, katsottaisiin valtiopäiväin avaamispäiväksi.

Jo 11 p:nä otti valtuuskunta käsiteltäväksi sekä kysymyksen siitä, mitä nyt olisi tehtävä korkeimman hallitusvallan suhteen että kysymyksen senaatin uudistamisesta sekä jatkoi seuraavina päivinä neuvottelujaan. Edelliseen kysymykseen nähden voi, sittenkun ehdotukset sekä yhdestä että useammasta valtionhoitajasta olivat rauenneet, tuskin ajatella muuta järkevää ratkaisua, kuin että valtiopäivät jättäisivät kysymyksessäolevan vallan käytön tois-

taiseksi senaatille. Sellaista toimenpidettä, johon kyllä voi ryhtyä, koska valtionhoitajakunnan vaali toistaiseksi oli lykätty, ehdotettiin, mutta se herätti heti vastustusta maalaisliittolaisten taholta, jotka edelleen pitivät kiinni valtalaistaan. Täytyy kysyä, mikä sai nämä nyt aivan muuttuneiden olosuhteiden aikana takertumaan venäläisen sotilas- ja työläiskokouksen säätämään lakiin, joka antoi Venäjälle määräämisoikeuden Suomen asioissa. Sikäli kuin voi päättää heidän lausunnoistaan, tekivät he sen vähemmän vakaumuksesta lain sopivaisuudesta kuin sosialisteja peläten. Vain tällä tavoin luulivat he voitavan estää, että nämä panisivat toimeen uhkauksensa karkottaa nykyiset valtiopäivät ja antaa Mannerin tulla sijaan y. m. Tätä perustelua vastaan huomautettiin kyllä, että sosialisteille valtalaki ei ollut päämäärä vaan välikappale, että se, mitä he tahtoivat, oli koko yhteiskuntajärjestyksemme täydellinen kumoaminen, ja että jos he aikoivat viedä tämän väkivalloin läpi, niin oli parempi antaa väkivallan tulla kuin antaa yhteiskuntajärjestyksen joutua turmioon myöntymällä askel askeleelta heidän vaatimuksiinsa. Tämä syy vaikutti kumminkin maalaisliittolaisiin yhtä vähän kuin sekään näytti vaikuttavan, että kysymystä valtalain voimaanastumisesta ei voitu laillisesti ottaa käsiteltäväksi, sittenkun valtiopäivät olivat lykänneet perustuslakivaliokuntaan varapuhemiehen Lohen ehdotusta koskevan toimenpiteen.

Täysistunnossa 15 p:nä teki puhemies puhemiehistön puolesta sen ehdotuksen, että keisarin ja suuriruhtinaan vallan käyttö annettaisiin senaatin talousosastolle, siksi kuin valtiopäiväin päätös valtionhoitajakunnan asettamisesta toteutettaisiin tai valtiopäivät toisin päättäisivät. Maalaisliittolaiset olivat kuitenkin neuvoteltuaan sosialistien kanssa päättäneet heittää ajatuksen valtalain hyväksymisestä ja ehdottivat nyt hra Älkion kautta, että koska valtionhoitajakuntaa ei vielä oltu voitu valita, niin valtiopäivät päättäisivät toistaiseksi itse käyttää sitä valtaa, joka aiemmin vallassa olleitten määräysten mukaan oli kuulu-

nut keisarille ja suuriruhtinaalle. Vielä ehdotti sosialisti Kellosalmi, että valtiopäivät päättäisivät 1917 vuoden heinäk. 18 p:n lain pohjalla ja mukaisesti itse käyttää sitä valtaa, joka oli kuulunut keisarille ja suuriruhtinaalle. Tätä viimeainittua ehdotusta, joka edellytti, että heinäk. 18 p:n laki oli pätevä laki, ei puhemies tämän vuoksi ottanut äänestyksenalaiseksi. Hra Alkion ehdotusta vastaan taasen huomautettiin muodollisessa suhteessa, että H. M:n 38 §, johon valtiopäiväin korkeimman vallan käyttöä koskeva toimenpide perustui, ilmeisesti tarkoitti, että kansaneduskunnan tulisi valita erityinen valtioelin tätä valtaa varten eikä että se pitäisi sen omissa käsissään. Ei ollut nimittäin ajateltavissa että valtiopäivät todella itse voisivat käyttää hallitusvaltaa; siihen vaadittiin erityinen valtioelin, ja kun sellaista ei ollut syntynyt, emme olleet ottaneet askelta eteenpäin, vaan avanneet tien sekaannukselle ja epäjärjestykselle, jonka ajan pitkään täytyi viedä anarkiaan.

Äänestyksessä puhemiehistön ja hra Alkion ehdotusten välillä voitti jälkimäinen 127:llä äänellä 68:a vastaan. Enemmistön muodostivat sosialistit, maalaisliittolaiset ja arviolta 12 tai 13 muiden porvarillisten puolueiden itsenäisyysryhmään kuuluvaa jäsentä. Valtiopäiväin päätös hajottaessaan hallitusvallan oli kuitenkin omiaan arveluttavassa määrässä vähentämään maan kykyä puoltaa itsenäisyyttään.

Kysymyksessä oleva päätös oli lisäksi mitä suurimmassa määrin muodoton. Mutta vielä muodottomampaa ja asiallisesti tuskin parempaa oli se, mikä senjälkeen tapahtui. Jo 12 p:nä oli mainittu Kellosalmi jättänyt valtiopäiväin kansliaan joukon kirjoitelmia, joissa vaadittiin, että valtiopäivät kehottaisivat senaattia kiireesti julkaisemaan muutamia viime valtiopäiväin hyväksymiä lakeja, jota ehdotusta puhemies oli kieltäytynyt esittämästä, koska se soti perustuslakia vastaan. Nyt ehdotti hra Tokoi, että seuraava täysistunto pidettäisiin jo samana yönä klo 1, ja että valtiopäivät silloin vahvistaisivat seuraavat edellis-

ten valtiopäiväin hyväksymät lait, nimittäin kunnallislait, lain kahdeksan tunnin työpäivästä, lain valtiopäiväin oikeudesta tarkastaa hallituksen jäsenten virkatoimien laillisuutta sekä heinäk. 18 p:n lain. Tälläkin kertaa olivat maalaisliittolaiset sosialistien puolella, kuitenkin vain puoleksi. Hra Vuorimaa ehdotti nimittäin, että istunnossa klo 1 yöllä esitettäisiin vahvistettaviksi ja julkaistaviksi kunnallislait ja laki 8-tunnin työpäivästä. Tämä ehdotus voitti västaehtotuksesta äänestettäessä hra Tokoin ehdotuksen sekä sittemmin lopullisessa äänestyksessä 147:llä äänellä 47:ä vastaan, jotka annettiin sen hylkäämisen puolesta. Ehdotusta olivat siis kannattaneet muutkin porvarilliset kuin maalaisliittolaiset. Kun voidaan otaksua, että ruotsalaisesta ryhmästä 20 oli äänestänyt ehdotusta vastaan, seuraa tästä, että yhtyneiden suomalaisten puolueiden jäsenet hiukan enemmän kuin puoleksi kuuluivat enemmistöön.

Voidaan täydellä syyllä panna kyseenalaiseksi, olisivatko valtiopäivät olleet valtuutetut yksinkertaisella päätöksellä ottamaan itselleen oikeuden vahvistaa lakeja, mikä oikeus maan perustuslakien mukaan kuuluu hallitukselle. Joka tapauksessa edellyttää tämän oikeuden käyttö eräiden muotojen huomioonottamista, jotka takaavat asioiden tarpeellisen valmistelun. Sellaisesta ei kuitenkaan näkynyt jälkeäkään. Mitä tämä merkitsi käy selvästi ilmi, kun ajattelee että valtiopäivillä oli monta jäsentä, jotka eivät olleet ottaneet osaa kyseessä olevien lakien käsittelyyn vuoden 1917 edellisillä valtiopäivillä ja joilla ei myöskään ollut myöhemmin ollut tilaisuutta tai syytä tutustua niihin. Päivän ensimmäinen istunto loppui klo 12.40 yöllä, pian sen jälkeen piti toisen alkaa ja niistä laeista, jotka piti vahvistaa, oli jaettu vain riittämätön määrä kappaleita, ja nämäkään eivät ainakaan suurimmaksi osaksi olleet sellaisia, jotka esittivät lakitekstit niiden lopullisessa muodossa. Ja kuitenkin vaadittiin, että vastavalittujenkin valtiopäivämiesten heti piti olla valmiita hyväksymään nämä laajat, merkitykselliset ja moniin olosuhteisiin syvälle käyvät lait. Raaempaa väkivaltaa valtiopäivämiehen oikeutta vastaan

muodostaa itselleen oma vakaumus niissä asioissa, jotka hänen tulee ratkaista, ei kai voi ajatella. Mutta näihin asianhaaroihin, joista kylläkin keskustelun aikana huomautettiin, ei kiinnitetty mitään huomiota.

Kun kysymykset senjälkeen yön toisessa istunnossa otettiin ratkaistaviksi, hyväksyttiin ensin ehdotus kunnallislakien vahvistamisesta samalla äänimäärällä kuin ehdotus kysymysten käsittelynalaisiksi ottamisesta. Äänestuksessa 8-tunnin-laista oli vastustus vieläkin pienentynyt, tämä laki »vahvistettiin» 149:llä äänellä 42:a vastaan. Äänestysten tulos otettiin vilkkain suosionosotuksin vastaan, mutta sitä seurasi myös vastalauseita eikä se todellakaan tuottanut valtiopäiville kunniaa, vaikka jättäisi huomioon ottamatta vahvistettujen lakien kohtalokkaan sisällön.

Jos kysytään, mikä sai niin suuren osan porvarillisten ryhmäin jäsenistä asettumaan tälle kannalle, niin voidaan kyllä vastata, että se riippui jossain määrin naïivista, jotemme sanoisi taikauskaisesta luottamuksesta demokraattisen periaatteen siunauksiin, silloinkin kun se vietiin aivan mielettömyyteen asti. Mutta voimakkaasti vaikuttava tekijä oli myös, kuten eräs puhuja, hra Alkio, avoimesti tunnusti, pelko. Edellisenä päivänä oli puhjennut sosiaalidemokraattisen puolueen toimeenpanema n. k. suurlakko, joka myöhemmässä kehityksessään oli luonteeltaan vähemmän lakko kuin joukko murhia, ryöstöjä ja muita väkivallantekoja. Pelättiin, että lujalla esiintymisellä paha tehtäisiin vielä pahemmaksi ja ehkä herätettäisiin sisällinen sota. Ratkaisu näytti, että tämä myöntyväisyys ei kuitenkaan kyennyt pysähdyttämään verilakkoa, kuten myös senkin, että tämä myöhemmin taukosi, vaikka niitä vaatimuksia, joita lisäksi oli tehty, ei oltu saatu toteutumaan. Arvostellakseen oikein päätöstä vahvistaa molemmat lait tulee edelleen muistaa, että myöskin näiden lakien hyväksyminen vuoden 1917 ensimmäisillä valtiopäivillä tapahtui suomalaisten sosialistien ja venäläisten sotilaiden ja työläisten suurten mielenosoitusten painostuksen alaisena.

Koko tänä aikana oli kysymys senaatin uudistami-

sesta jäänyt ratkaisematta. Nyt, kun valtiopäivät itse olivat ottaneet korkeimman hallitusvallan, ei ollut välttämätöntä eikä edes mahdollista enää jättää asiaa sikseen. Istunnossa 15 p:nä ilmotti senaattori Setälä virallisesti, että sittenkun siviilipäällikkö saman kuun 5 p:nä sairauden vuoksi oli saanut lomaa ja elintarvepäällikkö samaan aikaan saanut eron, niin oli jo tämän vuoksi senaatin mahdotonta pitää hallitusasioita käynnissä, mihin lisäksi tuli se, että valtion varat olivat lopussa sekä että kysymys elintarpeiden hankkimisesta ja niiden jakamisesta vaati voimakkaita toimenpiteitä ja lakkaamatonta huomiota. Seuraavana päivänä, jolloin myöskin oli täysistunto, jättivät senaattorit Setälä, Holsti, Kallio, Tulenheimo ja Ehrnrooth valtiopäiville erohakemuksensa. Tämän johdosta ehdotti puhemies puhemiehistön puolesta, että valtiopäivät asettaisivat seitsenmiehisen valiokunnan valmistelemaan kysymystä uuden hallituksen muodostamisesta, mutta tämä ehdotus raukesi sosialistien ja maalaisliittolaisten vastarinnan vuoksi, kuten näyttää, koska tahdottiin ratkaista asia suorastaan eduskuntaryhmissä.

Itse asiassa oli kysymys parin päivän aikana ollut neuvottelujen esineenä sekä valtuuskunnassa, kerran entisten senaattorien läsnäollessa, että ryhmissä. Näissä neuvotteluissa, joita jatkettiin seuraavina päivinä, sopivat porvarilliset puolueet kyllä siitä, että puheenjohtajan paikka olisi tarjottava prokuraattori Svinhufvud'ille, mutta muuten syntyi monenlaisia vaikeuksia. Eräs niistä koski kysymystä, mistä puolueista senaatti olisi muodostettava. Sitä ehdotusta vastaan, että muodostettaisiin kaikista puolueista koottu senaatti, joka ehdotus taas tuli esille, puhui jo se seikka, että sittenkun sosialistit olivat toimeenpanneet verilakon ja yhä selvemmin ilmaisseet kumoussuunnitelmansa, useimpien porvarillisten olisi ollut vaikeata tehdä työtä samassa hallitusvirastossa heidän ryhmäänsä kuuluvien henkilöiden kanssa. Jonkinlaista kannatusta saavutti sitävastoin ajatus, että senaatti muodostettaisiin sosialisteista, maalaisliittolaisista ja itsenäisyysmiehistä. Sellai-

sen senaatin kokoonpanon puolesta voitiin jonkinlaisella syyllä huomauttaa, että nämä ryhmät viimeisissä tärkeissä äänestyksissä olivat määränneet ratkaisun ja niinollen luoneet nykyisen tilanteen. Neuvotteluihin ryhdyttiinkin tällaisen kokoomuksen aikaansaamiseksi, mutta ne eivät vieneet tuloksiin, jonka vuoksi lopuksi jouduttiin siihen päätökseen, joka kaikessa tapauksessa oli paras, nimittäin koettaa saada aikaan puhtaasti porvarillinen hallitus.

Tällöin syntyi kuitenkin erimielisyyttä niistä ehdoista tai edellytyksistä, joiden alaisena uuden senaatin tulisi suorittaa tehtävänsä. Tähänkuuluva kysymys oli senaatin suhde tuohon iänikuiseen valtalakiin. Kun kuitenkin tuleva hallituksen päämies jyrkästi oli lausunut, että hän ehdottomasti vetäytyisi pois, jos pantaisiin kysymykseen mainitun lain julkaiseminen, sekä entinen varapuhemies tehnyt samanlaisen ilmoituksen, oli tämä kysymys ratkaistu. Suurempaa vaikeutta tuotti kysymys korkeimman vallan käytöstä. Toisaalta esitettiin täydellä syyllä, että uudelle senaatille kävisi mahdottomaksi suorittaa tehtäviään tyydyttävällä tavalla, jos korkein hallitusvalta jäisi keskitetyksi valtiopäiville, sekä vaadittiin tämän vuoksi, että tämä valta luovutettaisiin senaatille siksi kuin uusi hallitusmuoto maalle olisi saatu aikaan. Toisaalta ei varsinkaan maalaisliittolaisten ryhmässä suinkaan oltu halukkaita ottamaan valtiopäiviltä pois sitä valtaa, jonka ne tapausten kulun vuoksi olivat saaneet käsiinsä ja jonka käyttö nähtävästi kuitenkin tuntui suloiselta, niin onnettomaksi kuin se tähän asti olikin muodostunut. Kuten myöhemmin saamme nähdä, ratkaistiin tämä kysymys sovittelun avulla.

Siihen kysymykseen nähden sitten, millä tavoin senaatoriehdokkaat olisi valittava, jakautuivat mielipiteet kahden äärimmäisyyden välille, joista toisen mukaan, jota maalaisliittolaiset edustivat, paikat tulisi jakaa eri ryhmille niiden lukumääriä vastaavassa suhteessa sekä jokainen ryhmä valitsisi omat ehdokkaansa, ja toinen, jota kannattivat muun muassa ruotsalaisen puolueen valtuutetut,

sisälsi, että tulevan hallituspäällikön olisi tehtävä senaattoriluettelo tarvitsematta ottaa huomioon mitään suhteellisuutta ryhmäin välillä. Sovittiin lopuksi siitä, että hra Svinhufvud laatisi luettelon, ja että hänen tällöin oli neuvoteltava valtuuskunnan asettaman nelimiehisen valiokunnan kanssa, ja että luettelo oli sitten esitettävä ryhmien hyväksyttäväksi. Itse asiassa määräsi hra Svinhufvud luettelon sekä neuvotteli siitä valitsemiensa ehdokkaiden kanssa. Asia ei kuitenkaan, niin kipeältä kuin näyttikin tarve saada aikaan hallitus, ollut kiireellinen, koska valtiopäivät niin kauan kuin punainen hirmuvalta kesti, eivät kuitenkaan voineet kokoontua valitsemaan jäseniä senaattiin. Kun valiokuntain 17 p:nä piti järjestyä ja valita puheenjohtaja, olivat aseistetut joukot vallanneet säätytalon, minkä vuoksi sekä valiokuntain kokoukset että samaksi päiväksi määrätty täysistunto täytyi peruuttaa. Sitten pidettiin tosin 21 p:nä istunto valtiopäiväin suuren valiokunnan vaalin vuoksi, koska tämän vaalin V. J:ssä määrätty aika sinä päivänä meni umpeen, mutta vasta 24 p:nä oli rauhallisuus siinä määrin palautunut, että katsottiin mahdolliseksi pitää istunto toisten asioiden käsittelyä ja erittäinkin uuden hallituksen valitsemista varten.

Tätä ennen olivat porvarilliset eduskuntaryhmät laatineet yhteisen julistuksen, jossa kansan kaikkia hyviä voimia kehoitettiin yhtymään puolustamaan yleistä järjestystä »ja turvaamaan kansalaisten henkeä ja omaisuutta».¹⁾

Marrask. 24 p:n istunnossa esitettiin kaksi senaattoriluetteloa, joista toinen oli kokoonpantu ainoastaan sosialisteista ja toinen puhtaasti porvarillinen. Jälkimmäisen luettelon keralla esitettiin hra Svinhufvud'in allekirjoittama kirjelmä, joka sisälsi ehdotetun porvarillisen senaatin hallitusohjelman. Tämän asiakirjan johdannossa sanotaan m. m. seuraavaa.

»Päätöksellään marrask. 15 p:ltä ovat Suomen valtiopäivät päättäneet toistaiseksi itse käyttää sitä valtaa, joka

¹⁾ Katso Liite IV.

aikaisemmin on kuulunut suuriruhtinaalle. Käsitykseni mukaan eivät valtiopäivät tällä päätöksellä kuitenkaan ole tarkottaneet, että ne itse ryhtyisivät heti käyttämään valtiovaltaa, mikä jo käytännöllisistä syistä olisi mahdotonta. Edellytän senvuoksi, että valtiopäivät luovuttavat senaatin käytettäväksi ne oikeudet, jotka ovat välttämättömät, jotta senaatin talousosasto voisi suorittaa ne tehtävät, jotka kuuluvat maan hallitukselle. Siten pidän m. m. selvänä, että senaatin talousosaston on laadittava ja valtiopäiville jätettävä esitykset sellaisten lakien aikaansaamisesta, jotka on huomattu tarpeelliseksi. Samoin edellytän että senaatin talousosaston tästälähtien on nimitettävä senaatin oikeusosaston jäsenet, senaatin prokuraattori sekä ne muut korkeammat virkamiehet, joiden nimitys on kuulunut keisarille ja suuriruhtinaalle.»

Tämä oli siis se kompromissi, joka hallitusvallan käyttöön nähden oli saatu aikaan, mikä oli tapahtunut vain hra Svinhufvud'in arvovallan perustalla. Kun hän mainitessaan kaksi korkeimmalle vallalle kuuluvaa oikeutta, joita senaatin tulisi käyttää, käyttää sanontatapaa »muun muassa», niin osoittaa tämä että ne ovat mainitut esimerkeinä. Ehtona oli, kuten erikoisesti sanottiin se, että valtiopäivät jättäisivät senaatille niiden oikeuksien käytön, jotka olivat välttämättömät, jotta senaatti voisi suorittaa ne tehtävät, jotka kuuluivat maan hallitukselle. Suullisesti oli hra Svinhufvud myöskin vaatinut, että joitakuista edellisten valtiopäiväin hyväksymiä lakeja ei enää vahvistettaisi sekä että valtiopäivät ylimalkaan eivät enää vahvistaisi lakeja, vaan ainoastaan hyväksyisivät ne, jonka jälkeen senaatti, ilman että mitään varsinaista vahvistusta tapahtuisi, julkaisisi lait käyttäen sanamuotoa: »Suomen valtiopäiväin päätöksen mukaan säädetään täten». Mutta vaikka nämäkin ehdot oli ilmoitettu ryhmille, ei niitä myöhemmin otettu huomioon; valtiopäivät vahvistivat ei ainoastaan lakeja, jotka Mannerin valtiopäivät olivat säätäneet, vaan myöskin omia hyväksymiään lakeja.

Ohjelman eri kohdista tullaan tässä koskettelemaan

vain ensimmäistä, joka koski kysymystä Suomen itsenäisyydestä. Hra Svinhufvud lausui tästä:

»Tärkein niistä tehtävistä, jotka odottavat ensimmäistä Suomen valtiopäiväin asettamaa senaattia, on Suomen valtiollisen itsenäisyyden turvaaminen. Venäjän hallitus on kadottanut oikeutensa pysyttää Suomi Venäjän valtakunnan yhteydessä. Sillä Venäjän keisarillinen hallitus on loukannut Suomen venäläisten hallitsijain takaamaa oikeutta sekä pyrkinyt hävittämään Suomen oikeusjärjestystä; Venäjän hallitus vallankumouksen jälkeen on taasen näyttäytynyt kykenemättömäksi pitämään yllä sitä pysyvää valtiovaltaa, joka on kaiken yhteiskunnallisen elämän perusehtona.

Sen vuoksi on Suomen kansan sekä oikeus että velvollisuus ottaa kohtalonsa omiin käsiinsä. On toivottava, että Venäjä, jonka nimessä monia kertoja on puollettu pienten kansojen oikeutta itsenäiseen valtiolliseen elämään, ei tule asettamaan vaikeuksia Suomen kansan pyrkimykselle järjestää omat olonsa täyden itsemääräämisoikeuden perustalla».

Vielä ilmoitettiin suullisesti hra Svinhufvudin puolesta, että siinä tapauksessa, että olisi tekeillä senaattoriluettelo, johon kuuluisi nimiä sekä porvarillisista ryhmistä että eräistä sosiaalidemokraattisista piireistä, hän ei tahtonut vaikeuttaa sellaisen liittohallituksen syntymistä, vaan oli hän valmis vetäytymään pois, jos sellainen voitaisiin saada aikaan. Tähän suuntaan tehdyt yritykset eivät kuitenkaan, kuten jo on mainittu, johtaneet mihinkään tulokseen, ja tämä oli kyllä onnellisinta, sillä muussa tapauksessa olisi tilanne, joka nyt vihdoinkin alkoi selvetä, taas sekaantunut ja porvarillisten koossapysyminen auttamattomasti rikkoutunut.

Oli siis vain kaksi luetteloa, joiden välillä oli valittava, porvarillinen ja sosialistinen. Näitä koskevan keskustelun aikana vaadittiin sosialistien taholta pöydällepanoa tai vaalin lykkäämistä 26:een päivään. Ja vaikkei voitu esittää mitään todellisia syitä sellaiseen toimenpiteeseen, koskei

todellakaan kukaan eduskunnan jäsenistä epäillyt, kumpaa luetteloa hänen tuli äänestää, sai ehdotus, kun muutamat porvarilliset taas äänestivät sosialistien mukaan, puolet annetuista äänistä ja tuli syrjään pannulla vaalilipulla valtiopäiväin päätökseksi.

Tässä yhteydessä on myöskin mainittava, että muutamilla valtiopäivämiehillä, joiden joukossa oli erittäinkin osa ruotsalaisen ryhmän jäseniä, sekä H. M:n 38 §:n, että valtiomuotomme valtiovallan käyttöä ja valtiopäiväin valtuuksia koskevain periaatteiden perustalla oli vakavia epäilyksiä valtiopäiväin oikeudesta välittömästi määrätä senaatin jäsenet ja he olisivat senvuoksi kernaimmin olleet ottamatta osaa vaaliin. Mutta kun sen kääntein jälkeen, minkä asia oli saanut, ei enää ollut mahdollisuutta muulla tavoin saada aikaan hallitusta eikä maa voinut olla ilman sitä, kun taas toisaalta, jos he jäivät pois, tästä voi olla seurauksena että punainen luettelo voittaisi, katsoivat he täytyvänsä ottaa osaa äänestykseen.

Kun kysymys sitten, 26 p:nä, otettiin ratkaistavaksi, antoi se aiheita keskusteluun, joka keskeytyen vain lyhyeksi päivällislomaksi, itse äänestys mukaanlaskettuna, kesti klo 2:sta päivällä klo 2:30:een yöllä ja, kuten tavallista, suurimmalta osaltaan oli sosialistien lausuntoja, jotka olivat täynnään kiihkeitä moitteita porvarillisia kohtaan. Porvarilliselta taholta vastattiin hyökkäyksiin arvokkaasti ja valaistiin monipuolisesti viime aikojen tapahtumia. Äänestyksessä, johonka ne senaattoriehdokkaat, jotka samalla olivat valtiopäivämiehiä, eivät kummaltakaan puolelta ottaneet osaa, voitti porvarillinen luettelo 100:lla äänellä sosiaalidemokraattisen, jonka osaksi tuli 80.

Maa oli siis vihdoinkin saanut täysilukuisen kotimaisen hallituksen. Ja tämä oli merkitsevä edistysaskel, niiden pitkälistien yritysten jälkeen, jotka siinä tarkotuksessa oli tehty ja sen jälkeen, mitä muuten oli menneinä viikkoina tapahtunut. Tämä hallitus oli myös yleisin piirtein katsottuna sillä tavoin kokoonpantu, että voi toivoa sen kykenevän suorittamaan ne vaikeat tehtävät, jotka

sille pantiin. Asianlaita on niissä tapauksissa, kun hallituksen muodostaa sen tuleva päällikkö, aina sellainen, että täytyy ottaa huomioon useita asianhaaroja, kuten ehdokkaiden mahdollisuus tehdä yhteistyötä keskenään, y. m. ja että senvuoksi kaikkia paikkoja ei voi niin hyvin täyttää kuin se muuten voisi olla mahdollista. Pääasiassa täytti kuitenkin uusi senaatti, kuten sanottu, kohtuulliset vaatimukset.

”Mitä tulee ruotsalaisen valtiopäiväryhmän asemaan tässä asiassa, niin oli se, yleisen katsantokantansa mukaisesti, selittänyt, että se ei pyytänyt virkoja puolueensa jäsenille, vaan oli valmis lainkuuliaisesti kannattamaan senaattia, vaikka ainoastaan suomalainen kansanainees tulisi siinä edustetuksi. Toiselta taholta tuli jyrkkä vaatimus, että ruotsalaisen kansanpuolueen yhden jäsenen tulisi kuulua senaattiin. Jätettiin huomioonottamatta, että jos tämän puolueen tulisi olla edustettuna samassa suhteessa kuin ruotsalaisella kansanpuolueella oli merkitystä porvarillisissa ryhmissä, niin sillä pitäisi olla siinä kolme jäsentä. Joka tapauksessa on valitettava, että puolueen edustajalle entisessä senaatissa ei annettu tilaisuutta samalla paikalla kuin hän ennen oli ollut tai jollain muulla hänelle sopivalla, avustaa uutta senaattia kyvyllään ja kokemuksellaan.

Asettamalla toimintakykyinen senaatti, joka nautti porvarillisten puolueiden luottamusta ja joka ensimmäiseksi oli ottanut ohjelmaansa Suomen valtiollisen itsenäisyyden turvaamisen, oli otettu tärkeä askel tämän itsenäisyyden toteuttamista kohden. Mutta se kapina yhteiskuntajärjestystä vastaan, jonka maan suurin puolue venäläisten aseiden avulla pani toimeen, teki toisaalta aseman epävakaiseksi.

III.

Käymme nyt tarkastamaan, millä tavoin senaatti yhdessä valtiopäiväin kanssa suoritti tehtävänsä toteuttaa ja turvata Suomen riippumattomuutta.

Niissä neuvotteluissa tästä kysymyksestä, jotka heti alkoivat porvarillisten ryhmien keskuudessa sekä näiden ja senaatin välillä, pääsi aluksi kaksi eri käsitystä vallalle. Toisen mukaan, jota etupäässä maalaisliittolaiset kannattivat, olisi valtiopäiväin viipymättä julistuksessa ilmoitettava, että Suomi nyt oli riippumaton tasavalta, ja että maa paraillaan riehuvassa maailmansodassa pysyisi puolueettomana. Toisen käsityksen mukaan taas oli ensin ryhdyttävä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka olisivat omiaan tekemään riippumattomuuden todellisuudeksi, ja siihen vaadittiin pääasiallisesti kaksi asianhaaraa, nimittäin maan vapauttaminen venäläisistä joukoista sekä sen riippumattomuuden tunnustaminen vieraiden valtojen taholta, jota vastoin julistus siinä tarkoituksessa, kuin oli ehdotettu, todellisuudessa ei vienyt kysymystä askeltakaan lähemmäs sen ratkaisua. Päätettiin kuitenkin jättää asian alkuunpano senaatille.

Se kanta, mille senaatti asettui, voidaan lyhyesti ilmaista siten, että esitys uudesta hallitusmuodosta mitä pikimmin olisi esitettävä valtiopäiville, että hallitus julkisesti julistaisi Suomen riippumattomuuden sekä samalla ryhtyisi toimenpiteihin saadakseen riippumattomuuden vieraiden valtioiden tunnustamaksi sekä venäläiset joukot maasta poisviedyiksi. Kuitenkaan ei senaatti aluksi kääntyisi Venäjän hallituksen puoleen, koska tätä Lenin'in hallitusta eivät ulkovallat vielä olleet tunnustaneet eikä

sitä edes yleisesti tunnustettu sen omassa maassakaan. Sen sijaan oli valtiopäiväin adressilla käännyttävä Venäjän perustavan kokouksen puoleen, niinpian kuin tämä oli kokoontunut. Tästä ohjelmasta olivat porvarilliset ryhmät yksimieliset.

Jouluk. 4 p:nä saapui uusi hallitus in corpore valtiopäiville ja jätti puheenjohtajansa, hra Svinhufvudin, kautta eduskunnalle kokonaista 16 esitystä, joista ensimmäinen sisälsi uuden hallitusmuodon ehdotuksen Suomelle ja toinen, otsakkeella Laki Suomen valtiomuodon perusteista, ilmoitti muutamia säädöksiä, jotka koskivat itse valtiopäiväjärjestyä ja hallitusvaltaa ja jotka voitiin kiireellisesti panna toimeen väliaikaisesti täyttämään kipeätä tarvetta, siinä tapauksessa että valtiomuodon käsittely, kuten luultavaa oli, vaatisi pitemmän ajan. Muista esityksistä sisälsivät useat ehdotuksia valtiomuodon osittaisiin muutoksiin, osaksi samassa tarkoituksessa kuin äsken mainittu, osaksi tarkoittaen kehittää edelleen eräitä valtiopäiväjärjestyksen säädöksiä. Että hallitus voi vain muutama päivä sen jälkeen kun se oli muodostunut antaa niin monta esitystä, riippui tietenkin siitä, että edellinen senaatti oli lakiehdotuksia valmistellut ja jättänyt ne pääasiallisesti valmiina perinnöksi uudelle senaatille; suurta osaa niistä olivat jo edelliset valtiopäivät käsitelleet.

Kun hallituksen päällikkö oli jättänyt esitykset, piti hän puheen, jossa hän lausui, että Suomen kansa, joka tapausten kehityksen vuoksi oli saanut sekä oikeuden että velvollisuuden ottaa kohtalonsa omiin käsiinsä, nyt astui maailman muiden kansojen joukkoon riippumattomana kansakuntana, että tämän päämäärän saavuttaminen m. m. vaati uuden hallitusmuodon säätämistä, jonka vuoksi oli jätetty eduskunnalle asiasta ehdotus, joka oli laadittu sille perusteelle, että Suomi on oleva riippumaton tasavalta, että hallitus tulee kääntymään muiden valtojen puoleen saadakseen maan itsenäisyyden kansainvälisesti tunnustetuksi, ja että tämä oli sitä välttämättömmämpää, kun maassa vallitseva nälänhätä pakotti halli-

tuksen asettumaan välittömään yhteyteen ulkovaltojen kanssa. Puheeseen vastasi puhemies muutamien sanoin, todeten että Suomen kansan innokkain toive nykyään oli saavuttaa täysi riippumattomuus ja että puhe senvuoksi oli vastaanotettu vilpittömällä tyytyväisyydellä. Samana päivänä julkaistiin tämä puhe koko senaatin allekirjoittamassa julistuksessa Suomen kansalle, jossa sekä yksityisiä kansalaisia että viranomaisia kehoitettiin järkähtämättä ottaen huomioon laillisen järjestyksen, voimiensa mukaan toimimaan suuren päämäärän, Suomen riippumattomuuden saavuttamiseksi.¹⁾

Siten oli Suomen hallitus ohjelmansa mukaisesti päättävästi ottanut sen askeleen, että se julisti Suomen riippumattomaksi valtioksi sekä samalla antoi toiveita toimenpiteistä tämän päämäärän toteuttamiseksi. Eduskunnalle jäi siis otettavaksi vastaava askel. Siinä tarkoituksessa jätettiin valtiopäiville täysistunnossa 6 p:nä porvarillisten ryhmäin puheenjohtajain allekirjoittama kirjelmä, jossa ehdotettiin että valtiopäivät tekisivät seuraavan päätöksen:

»Sen johdosta, että hallitus on valtiopäiville jättänyt esitysehdotuksen uutta hallitusmuotoa varten, joka on laadittu sille perustalle, että Suomi on riippumaton tasavalta, päättävät valtiopäivät korkeimman valtiovallan käyttäjänä omasta puolestaan hyväksyä tämän periaatteen ja hyväksyvät myöskin sen, että hallitus, jotta Suomen itsenäisyys tulisi tunnustetuksi, ryhtyy niihin toimenpiteisiin, jotka hallitus on ehdottanut välttämättöminä tätä päämäärää varten.»

Luulisi että valtiopäivät olisivat yksimielisesti voineet kannattaa tätä ehdotusta. Niin ei kuitenkaan tapahtunut. Kun ehdotus oli esitetty, luki sosialisti Manner vastaehdotuksen, jonka mukaan valtiopäivät tosin lausuisivat sen periaatteen, että Suomen tulee olla riippumaton tasavalta, mutta tämä riippumattomuus on aikaansaattava sopimuksella Venäjän kanssa. Tätä tarkoitusta varten olisi ase-

¹⁾ Katso Liite V.

tettava konfesenssi, johon kuuluisi sama lukumäärä Suomen ja Venäjän edustajia ja jonka ehdotukset sitten alistettaisiin molempien valtioiden vallanpitäviin valtioelinten hyväksyttäviksi. Suomen tulisi myös koettaa saada muita valtoja tunnustamaan sen riippumattomuus ja tehdä näiden maiden kanssa sopimus. Samalla olisi asian valmistelua varten asetettava 17-miehininen valiokunta.

- On helppo huomata, että molemmat ehdotukset, vaikka ne näennäisesti tarkoittivat samaa asiaa, kuitenkin ajoivat eräässä määrin erilaisia tarkotusperiä. Kun porvarillinen vaati riippumattomuutta ehdottomasti ja heti, teki sosialistinen sen toteuttamisen riippuvaksi sopimuksesta Venäjän kanssa ja edellytti sitäpaitsi menettelytapaa, jonka kautta tuloksen saavuttaminen lykkääntyi epämääräiseen tulevaisuuteen: ensiksi asian valmistelu valiokunnassa ja sen jälkeen vielä valmistelu sekakonferenssissa. Äänestyksessä sai edellinen ehdotus 100 ääntä ja jälkimäinen 88. Valtiopäiväin porvarillinen enemmistö oli siis itsenäisyyskysymyksessä asettunut samalle kannalle kuin hallitus.

Se, että sosialistit eivät pyrkineet täydelliseen riippumattomuuteen, kävi selville siitä, että he taas koettivat saada valtalain pätevään voimaan. Jouluk. 5 p:nä esitettiin Mannerin y. m. jättämä kirjelmä, jossa ehdotettiin osaksi, että valtiopäivät peruuttaisivat päätöksensä valtionhoitajakunnan asettamisesta, osaksi, että valtiopäivät vahvistaisivat heinäk. 18 päivän lain. Kun sen jälkeen mitä aikaisemmin oli tapahtunut oli ilmeistä, että valtionhoitajakuntaa koskevaa päätöstä, vaikka se oli tehty laillisessa järjestyksessä, itse asiassa kannatti vain vähemmistö, pitivät porvarilliset ryhmät oikeimpana, että he eivät pitäneet kiinni tästä päätöksestä, jonka vuoksi ehdotus tältä osalta hyväksyttiin ilman äänestystä. Sitä vastoin päättivät valtiopäivät ehdotuksen myöhempään osaan nähden 103:lla äänellä 91:ä vastaan, että valtalakia ei vahvistettaisi. Vahvistusta kannattivat tällä kertaa ainoastaan sosialistit.

Siten oli kuuluisa vuoden 1917 heinäk. 18 päivän laki,

jota ei kylläkään koskaan oltu julkaistu lakina, mutta joka siitä huolimatta oli kyllin kauan saanut aikaan sekaan-nusta, vihdoinkin eduskunnan selvällä päätöksellä pantu hengiltä. Kuitenkaan ei voitto ollut täydellinen. Yksi tämän lain tärkeimmistä periaatteista, se, joka oli tullut käytäntöön valtiopäiväin päätöksen kautta itse käyttäa keisarin ja suuriruhtinaan valtaa, jäi toistaiseksi voimaan. Ja että ne, jotka olivat kannattaneet lakia, myöskin tulisivat huolehtimaan siitä, että periaate jäisi elämään, huomattiin jo valtiopäiville ensimmäisiä esityksiä tehtäessä. Tällöin huomautettiin nimittäin sosialistien taholta, että senaatilla ei ollut valtuutta tehdä esityksiä valtiopäiville. Huomautus ei tosin ollut oikeutettu, koska valtiopäivät, vaikka ne muodollisella päätöksellä eivät olleet luovuttaneet tätä oikeutta hallitukselle, kuitenkin hyväksymällä hra Svinhufvud'in senaattia asetettaessa antaman lausunnon, itse asiassa olivat suostuneet siihen, että senaatti sai käyttää mainittua oikeutta. Mutta välttääkseen yhteentörmäystä ehdotti puhemieskonferenssi puhemiehen kautta erikseen jokaiseen esitykseen nähden, että valtiopäivät päättäisivät käsitellä esillä olevaa ehdotusta niinkuin valtiopäiväjärjestyksessä on säädetty keisarin ja suuriruhtinaan esityksistä.

Toiselta puolen koettivat sosialistit voittaa yksityiselle valtiopäivämiehelle aloteoikeuden perustuslakikysymyksissä, selvästi ilman pohjaa, koska esitysoikeus, niin kauan kuin V. J:n 29 § oli voimassa, ei kuulunut valtiopäiville sellaisissa kysymyksissä sekä valtiopäiväin oikeus tehdä esityksiä, ei voinut tulla käytäntöön ennenkuin oli luotu muoto sen harjoittamiselle, ja koska joka tapauksessa sellainen oikeus ei kuulunut yksityiselle valtiopäivämiehelle, vaan valtiopäiville. 7 p:nä esitettiin valtiopäivillä kaksi lakiehdotusta, jotka sisälsivät perustuslain muutoksen, ja ehdotettiin samalla, että valtiopäivät päättäisivät käsitellä ehdotuksia niinkuin hallitsijan esityksistä on säädetty. Tämä ehdotus hylättiin kuitenkin, toisessa tapauksessa 99:llä äänellä 95:ä vastaan ja toisessa 98:lla 96:a vastaan, siis sangen niukalla enemmistöllä.

Sen kannan johdosta, mille sosialistit asettuivat n.k. Mannerin valtiopäiviin nähden, ja sen menestyksen jälkeen, mikä heillä oli ollut kunnallislakien ja 8-tunnin työpäivää koskevan lain vahvistamisessa, oli selvää että he koettaisivat saada pätevän voiman myöskin muille mainittujen valtiopäiväin hyväksymille laeille. Valtiopäiville jätettiin hyvin pian useampia näitä lakeja koskevia kirjelmiä, joissa vaadittiin että valtiopäivät vahvistaisivat ja julkaisisivat lait. Estääkseen sen sopimattoman menettelyn toistumista, joka oli ilmennyt äsken mainittua kahta lakia vahvistettaessa sekä voidakseen edes hiukan valmistella ehdotuksia lakien vahvistamisesta, olivat porvarilliset ryhmät sopineet siitä, että lähettäisivät kaikki sellaiset ehdotukset valiokuntiin, mikä sosialistien vastarinnasta huolimatta tapahtuikin. Kun sitten ehdotukset valiokuntain lausunnon perustalla uudelleen esitettiin eduskunnassa, hyväksyttiin niistä useat, mutta osalta lakeja, etenkin sellaisilta, jotka koskivat asioita, joista oli tehty esitys valtiopäiville, evättiin vahvistus.

Suoranaisemmin kuin nämä asiat koski itsenäisyyskysymystä ehdotus adressin laatimisesta Venäjän perustavalle kokoukselle. Vaikka tapausten kulun vuoksi adressia ei koskaan lähetetty, on tämä asia mielenkiintoinen, varsinkin kun se niiden joukossa, jotka tässä tulevat tarkastettaviksi, on yksi niitä harvoja, joissa valtiopäiväin päätös tuli yksimieliseksi. Perustuslakivaliokunnassa, jossa kysymystä valmisteltiin, oli eräs valiokunnan suomenmielisistä jäsenistä laatinut adressin luonnoksen, jonka sen porvarilliset jäsenet oleellisesti hyväksyivät, mutta joka tietenkään ei tyydyttänyt valiokunnan sosialisteja, joiden keskuudessa senvuoksi laadittiin toisensisällyksinen ehdotus. Vaikka tämä myöhempi ehdotus tärkeissä kohdin oli ristiriitainen porvarillisten jäsenten käsityksen kanssa, suostuivat nämä panemaan sen käsittelyn perustaksi saadakseen yksimielisyyttä aikaan ja toivoen, että vaikeimmat virheellisyydet voitaisiin karsia pois ehdotusta valiokunnassa tarkastettaessa. He tekivät sen, koska he

arvelivat, että kääntymällä Venäjän kansalliskokouksen puoleen, jossa luultavasti sosialistiset ryhmät tulisivat olemaan vallitsevina, tuskin voitaisiin mitään vaikuttaa, jolleivät meidän sosialistimme olisi siinä mukana sekä ettei tällaisessa tapauksessa tullut vastustaa toimenpidettä, vaikakaan ei kaikin puolin voisi hyväksyä sen asiakirjan sisällystä, johon toimenpide kohdistui. Siten syntyi se adressiehdotus, joka sisältyy liitteisiin ja jonka valtiopäivät yöllä jouluk. 22 p:ää vastaan yksimielisesti hyväksyivät. Huomaa helposti, että se arvokkaiden ja oikeiden kohtien ohella muutamissa yksityisseikoissa sisältää ei vain mauttomuuksia, vaan suorastaan vääriä tai mitä yksipuolisimpia väitteitä. Moni valtiopäivämies voi senvuoksi vain voimakkaan itsensävoittamisen jälkeen suostua siihen.

Koska perustava kokous ei vielä ollut kokoontunut, kun valtiopäivät ottivat joululoman, mutta kun arveltiin, että se voisi kokoontua, ennenkuin valtiopäivätyö uutena vuonna alkoi, niin antoivat valtiopäivät puhemieskonferenssin tehtäväksi sopivan ajan tullen lähettää adressin sen määräpaikkaan. Kuten tunnettua ei sellaista ajankohdtaa koskaan tullut, koska perustava kokous ei ensinkään saanut kokoontua.

Ennenkuin viimeksi kosketeltu kysymys oli ehtinyt valmistavaa astetta pitemmälle, tehtiin sosialistiselta taholta ehdotus valiokunnan asettamisesta ulkoasiain käsittelyä varten. Tätä ehdotusta kannattivat maalaisliittolaiset heti innokkaasti, mutta muilla tahoilla se herätti suurta epäilystä. Jos lähdetään siitä tosiasiasta, että valtiopäiväin marrask. 15 p:n päätöksen mukaisesti tuli käyttää hallitsijan valtaa, oli siitä vain seurauksena, että se myöskin hoitaisi ne asiat, jotka koskivat meidän suhdettamme vieraisiin valtoihin, ja että se niiden valmistelua varten tarvitsi valiokunnan. Mutta toiselta puolen oli selvää, että näiden asioiden tyydyttävää käsittelyä ei tällä tavoin voitu saavuttaa. Ei ollut mahdollista kysymysten pitkävetäisen käsittelyn avulla valtiopäivillä saada aikaan sitä nopeutta, joka tällaisia asioita käsiteltäessä usein oli välttämätön,

eikä myöskään ollut odotettavissa, että valiokunnassa, jonka 17:sta jäsenestä 8 oli sosialistia, sellaisissa tapauksissa tavallista vaiteliaisuutta otettaisi huomioon puhumattaakaan edes pätevydestä ylimalkaan. Tosin saattaa ajatella senluontoisia kysymyksiä, että niiden käsittely valiokunnassa olisi tarpeellista, koska ne koskivat lainsäädäntöä; tällaisia olivat kysymykset valtioelimen muodostamisesta hallitukseen ulkomaan asioiden käsittelyä varten, konsulaattien järjestämisestä ulkomaille ja sopimuksen tekemisestä määrätyissä tapauksissa ulkomaisten valtojen kanssa. Mutta osittain voi perustuslakivaliokunta sopivasti valmistella näitä asioita, osittain ei ehdotus suinkaan tarkoittanut vain sellaisia kysymyksiä, vaan ylipäänsä ulkomaanasioita. Sen tarkoituksena oli toisin sanoen luoda parlamenttaarinen valtioelin hallituksen rinnalle tai yläpuolelle sellaisten asioiden käsittelyä varten, jotka koskivat hallitusta tai hallintoa — mikä kaiken kokemuksen mukaisesti ei voinut vaikuttaa muuten kuin vahingollisesti ja ulkomaanasioihin nähden kävisi suorastaan mahdottomaksi.

Perusteellisen tätä kysymystä koskevan keskustelun jälkeen valtuuskunnassa sopivat porvarilliset ryhmät siitä, että ne suostuisivat valiokunnan asettamiseen, mutta että ne samalla niin rajoittaisivat sen tehtävät, että sen ainoastaan oli käsiteltävä asioita, jotka lähetettiin sinne valtiopäiviltä. Tämä tuli myöskin eduskunnan päätökseksi.

Niistä asioista, jotka tammikuun kuluessa lykättiin ulkomaan asioita varten asetettuun valiokuntaan, oli todellakin yksi sellainen, että se luonteensa mukaisesti vaati valtiopäiväin ratkaisua. Tätä asiaa eli esitystä laiksi Suomen lipusta, ei valiokunta kuitenkaan ehtinyt käsitellä loppuun, ennenkuin eduskunnan työ 26 p:nä katkaistiin. Ne kaksi muuta kysymystä, joita valiokunta käsitteli, olivat sitävästoin senlaatuisia, että hallitus olisi hyvin voinut ja myöskin sen olisi mieluummin tullut ne ratkaista.

Eduskunnalle osotetussa kirjelmässä oli senaatin puheenjohtaja ilmoittanut: että Venäjän neuvostokomitea tunnustaessaan Suomen riippumattomuuden samalla oli

päättänyt »yksissä neuvoin Suomen hallituksen ja Suomen työläisluokan edustajien kanssa» asettaa erityisen komitean valmistamaan niitä käytännöllisiä toimenpiteitä, jotka Suomen erottaminen Venäjästä aiheutti; että hallitus, ottaen huomioon sen komitean kokoonpanotavan, jota Venäjän puolelta oli ehdotettu, oli katsonut velvollisuudekseen jättää komitean suomalaiset jäsenet valtiopäiväin valittaviksi, sekä että komiteaan piti kuulua 5 kummankin maan valtuutettua, jonka lisäksi Suomen edustaja Venäjällä ja tämän maan edustaja Suomessa saisivat ilman äänioikeutta ottaa osaa komitean töihin. Valiokunta hyväksyi pääasiallisesti hallituksen ehdotuksen, jota valtuuskunta jo edeltäpäin oli käsitellyt, mutta ehdotti komitean jäsenten lukumäärän lisättäväksi 7:ksi kummaltakin puolen. Valtiopäivät hyväksyivät ehdotuksen, ja komitean jäsenet valittiin ilman äänestystä siten, että maalaisliittolaiset, jotka eivät olleet voineet sopia muiden porvarillisten puolueiden kanssa yhteisestä luettelosta, ehdottivat yhtä, muut porvarilliset yhteisesti kolmea ja sosialistit samoin kolmea ehdokasta, joista kaikista valtiopäivät sopivat. Valituiksi tulivat siten hrat V. O. Sivén, L. Krogius, J. K. Paasikivi, L. Ehrnrooth, E. Valpas-Hänninen, O. Tokoi ja E. Huttunen.

Edelleen olivat muutamat sosialistit eräässä eduskunnan puhemiehelle jätetyssä kirjelmässä ehdottaneet, että valtiopäivät viipymättä valitsisivat viisi henkilöä, joiden olisi edustettava Suomea pian alkavissa rauhanneuvotteluissa sekä siellä vaadittava Suomen itsenäisyyden turvaamista, sekä että valiokunta ulkoasioita varten saisi tehtäväkseen laatia ehdotuksen näille edustajille annettavaa määräystä varten. Valiokunnan ehdotuksen mukaisesti päättivät valtiopäivät valita viisi valtuutettua valvomaan Suomen etuja niissä rauhanneuvotteluissa, jotka tarkoittivat käynnissä olevan maailmansodan lopettamista. Valiokunnan mietintöön liitettyssä vastalauseessa olivat hrat Estlander ja Rosenqvist ehdottaneet, että valtiopäivät valtuuttaisivat senaatin, jos tilaisuus tarjottaisiin Suomelle ottaa osaa rauhanneuvotteluihin, valitsemaan edustajia tätä tarkotusta

varten. Myöskin tässä tapauksessa tapahtui valtuutettujen vaali ilman äänestystä, siten että porvarilliset, maalaisliittolaiset mukaanluettuina, asettivat kolme ja sosialistit kaksi ehdokasta. Edelliset olivat hrat E. Hjelt, R. Erich ja O. Stenroth, jälkimäiset Y. Sirola ja K. H. Viik.

Nyt kosketellut asiat koskivat Suomen riippumattomuuden ulkonaisia edellytyksiä, s. o. maan suhdetta vieraihin valtioihin. Mutta valtiopäiväin oli myöskin luotava ja vahvistettava maan itsenäisyyden sisäiset edellytykset.

Kun hallituksen puheenjohtaja jouluk. 4 p:nä jätti eduskunnalle ensimmäiset esitykset ja samalla antoi tunnetun itsenäisyysjulistuksensa, huomautti hän erityisesti, että uuden hallitusmuodon sääläminen oli itsenäisyyden toteuttamisen edellytyksenä. Tätä asiaa perustuslakivaliokunnassa käsiteltäessä päätti valiokunta ensin panna esityksen, jossa oli täydellinen hallitusmuodon ehdotus, työnsä pohjaksi, jolloin ehdotettu uuden hallitusmuodon perusteita koskeva laki kävi tarpeettomaksi. Kuitenkin ilmaistiin esityksen lakiehdotusta läpikäytessä niin erilaisia mielipiteitä ja tehtiin niin syvälle käyviä muutosehdotuksia, että asian käsittelyä valiokunnassa ei ehditty lopettaa ennen eduskunnan työssä tammikuun lopussa tapahtuvaa suurta keskeytystä.

Muista valtiopäiville jätetyistä ehdotuksista oli niillä, jotka sisälsivät korkeinta tuomioistuinta ja korkeinta hallinnollista tuomioistuinta koskevia lakiehdotuksia, sikäli merkitystä itsenäisyyskysymykseen nähden kuin riippumattomien tuomioistuinten olemassaolo yleisen mielipiteen mukaan oli ollut ja todellisuudessakin oli osoittanut olevansa arvokas, jopa usein välttämätön väline kansalaisten oikeuden ja vapauden turvaamiseksi. Se asema, joka oikeusosastolla oli senaatissa, oli sen vuoksi, vaikka sillä olikin historiallinen perustus, valppaan kansalaisen mielestä osoittautunut epätydyttäväksi, kauan ennen kuin sen tuottamat haitat routavuosinamme selvästi ilmenivät käytännössä. Ja hallinnollisiin valitus-

juttuihin nähden, jotka senaatin talousosasto viimeisessä asteessa oli ratkaissut, oli asian laita vielä paljon huonompi. Mutta lakivaliokunta, jonka valmisteltaviksi esitykset oli lykätty, muutti ne niin, että korkeimman tuomioistui-
men jäseniä ei ainoastaan nimitettäisi määrätyksi ajaksi, vastoin tuomarivirkoihin nähden perusperiaatteena pidettyä erottamattomuusperiaatetta, vaan heidät tehtiin valtiopäivillä vallitsevista puoluesuhteista riippuviksi myöntämällä perustuslakivaliokunnalle vaikutusvaltaa heitä nimitettäessä. Samanlaiselle kannalle asetui valiokunta myöskin ehdotettuun korkeimpaan hallinnolliseen tuomioistuimeen nähden. Hämmästyttä herätti se, että useilla valiokunnan porvarillisista jäsenistä oli tämä käsitys. Kuitenkaan ei näitä lakiehdotuksia ennätetty käsitellä valtiopäivillä, ennenkuin katastroofi tammikuun lopussa tapahtui.

Paitsi näitä asioita, joista oli annettu hallituksen esitykset, käsitteli eduskuntat kahta sen omasta piiristä läheneestä aloitteesta nostettua kysymystä, joilla oli huomattava merkitys Suomen itsenäisyyden sisällisiin edellytyksiin nähden. Nämä olivat kysymykset järjestysvallan uudelleen kohottamisesta sen rappioutilasta ja maan sotaväen järjestämisestä.

Edellinen kysymys joutui käsittelyn alaiseksi osaksi esityksen osaksi anomusesityksen aiheuttamana. Esitys, jonka sosialisti Airola oli jättänyt eduskunnalle, sisälsi lakiehdotuksen, joka koski järjestyksen ylläpitämistä kaupungeissa ja jonka mukaan tämä tehtävä tehtiin kokonaan kunnalliseksi asiaksi ja kunnallisen järjestysvallan tuli sen mukaan myöskin olla valtion poliisilaitoksen elimenä. Anomus taas, jonka ruotsalaisen kansanpuolueen jäsenet olivat esittäneet, lähti siitä asianhaarasta, että kunnalliset miliisilaitokset, jotka nykyään olivat ainoana järjestysvaltana useimmissa kaupungeissa ja olivat riippuvaisia sosialistisista työläisjärjestöistä, eivät kyenneet käsittämään tehtäväänsä ja pysymään puolueettomina eivätkä myöskään voineet pitää järjestystä yllä, sekä vaati senvuoksi vahvan, ainoastaan laillisista viranomaisista riippuvan jär-

jestysvallan perustamista. Molemmat ehdotukset lähetettiin lakivaliokuntaan, edellinen vastustuksetta, jälkimmäinen sosialistien jonkunverran sitä vastustettua.

Epäilemättä oli todellisesti kelvollisen järjestysvallan luominen tärkeimpiä ja kiireellisimpiä tehtäviä, jotka Suomen valtiovallan oli ratkaistava. Mutta esityksen ehdotus ei millään tavoin vastannut tätä tarkotusta. Se oli epätäydellinen äkkityö ja sillä oli ennenkaikkea se puute, että se ei ollut järjestänyt mitään tehokasta valvontaa valtiovallan puolelta siihen tapaan nähden, millä kaupunkikunnat ratkaisivat tämän tehtävän. Ja vaikka ehdotusta oli melkoisesti parannettu valiokunnassa, jäi se kummin-kin epätydyttäväksi. Oli senvuoksi aivan perustelema- tonta, kun lakivaliokunta, viitaten tähän lakiehdotukseen, epäsi anomusehdotuksen hyväksymisen. Valiokunnan mietintöjä näihin aloitteihin nähden ei ehditty käsitellä lop- puun, kun valtiopäiväin työ keskeytyi. Mutta ennenkuin tämä tapahtui, teki hallitus kysymyksessä aloitteen, joka vei tulokseen.

Yhtä ilmeistä kuin oli, että Suomi ei ilman vahvaa järjestysvaltaa kykenisi pitämään yllä itsenäiselle valtiolle välttämätöntä laillista järjestystä ja taistelemaan anarkiaa vastaan, yhtä selvää oli, että maa, suojatakseen riippumat- tomuuttaan ulkonaisia ja sisäisiä vihollisia vastaan, tarvitsi säännöllisen sotalaitoksen. Valtiopäiville oli myöskin jätetty hra Mikkolan sekä useiden kaikkiin porvarillisiin puolueisiin kuuluvien jäsenien allekirjoittama anomus, jossa vaadittiin, että valtiopäivät antaisivat hallituksen tehtäväksi osittain heti panna käytäntöön maan sotalaitoksen vuoden 1878 asevelvollisuuslain perustalla sekä ryhtyä toimenpi- teihin venäläisen sotaväen maasta viemiseksi, osittain antaa laatia ja tehdä valtiopäiville esityksen kansanmiliisin järjes- tämisestä yleisen asevelvollisuuden pohjalla. Voidaan kysyä, oliko se tapa, jolla anomuksentekijät ajattelivat saada kysymyksen ratkaistuksi, nykyisissä olosuhteissa sopivin; mutta asian tärkeydestä ja toimenpiteisiin ryhtymisestä sen ratkaisemiseksi ei voinut olla mitään oikeutettua epäi-

lystä. Sitävastoin oli selvää, että kotimaisen, hyvin järjestetyn sotaväen olemassaolo olisi tehokkaana esteenä kaikille yrityksille terrorisoida yhteiskuntaa asestettujen rosvojoukkojen avulla. Ja senvuoksi herättikin anomus sosiaalidemokraattisessa ryhmässä miltei raivokasta vastustusta sekä mitä itsepäisintä jarrutusta. Anomusesitys, joka oli jätetty valtiopäiville marrask. 26 p:nä 1917, voitiin senvuoksi vasta tammik. 9 p:nä 1918 lähettää perustuslakivaliokuntaan. Lähettämisestä päätettäessä, joka tapahtui 94:llä äänellä 91:ä vastaan, äänesti valitettavasti myöskin muutamia porvarillisia sosialistien puolella. Perustuslakivaliokunta ei tammikuun loppuun ehtinyt käsitellä kysymystä.

Kun siten olemme kosketelleet valtiopäiväin toimintaa itsenäisyyskysymyksessä, on syytä luoda silmäys hallituksen toimiin samaan kysymykseen nähden.

Jouluk. 14 p:n täysi-istunnossa esitettiin senaatin samana päivänä päivätty kirjelmä, jossa tämä ilmoittaa eduskunnalle, että se on päättänyt tehdä venäläisille sotilasviranomaisille vaatimuksen, että Suomessa oleva venäläinen sotaväki viipymättä on poistettava maasta, sekä samalla ilmoittaa valtiopäiville ne syyt, joihin vaatimus perustui. Kirjelmässä mainittiin myöskin että suomalainen sotilasaluekomitea, kun se äskettäin pyysi senaatilta suomalaista valuuttaa, samalla ilmoitti Venäjän hallituksen puolesta, että sotaväen poistaminen Suomesta jo oli alkanut. Tässä ei ole tarpeen muistuttaa siitä, miten tyhjentämistoimenpiteet jäivät aikeiksi ja miten sittemmin, kun kapina Suomessa tammikuun lopussa 1918 puhkesi, Venäjältä varustettiin kapinoitsijoita sekä miehillä että sotatarpeilla.

Suurempi menestys oli hallituksen kääntymisellä vieraiden valtojen puoleen. Uuden hallituksen ensimmäisiä toimenpiteitä oli ollut lähettää eurooppalaisiin valtioihin sekä Amerikan Yhdysvaltoihin emissaareja ilmottamaan niille Suomen itsenäisyysjulistuksen sekä pyytämään niitä tunnustamaan Suomen vapaaksi ja riippumattomaksi valtioksi. Niissä esityksissä, jotka siten tehtiin eri valloille,

perusteltiin sitä askelta, jonka Suomen kansa täten otti, seuraavin syin: että maan yhdistys Venäjän kanssa ei perustunut mihinkään sivistykselliseen tai historialliseen yhteyteen Venäjän ja Suomen kansojen välillä, jotka päinvastoin olivat kielen, uskonnon, sivistyksen, tapojen, oikeuskäsityksen ja historiallisen menneisyyden kannalta aivan erilaisia; että se politiikka, jota Venäjä kohta kolme vuosikymmentä vain lyhyin keskeytyksin oli noudattanut Suomea kohtaan ja jonka tarkoituksena oli ollut kieltämällä maalle 1809 vakuutetun oikeuden sisäiseen itsenäisyyteen oman valtiomuotonsa suojassa lakkauttaa sen erikoisasema Venäjän valtakunnassa, oli horjuttanut itse tuon liiton perustuksiakin; että se pitkä, hiljainen taistelu, jota Suomen kansa oli pakotettu käymään puoltaakseen Venäjän kieltämää oikeuttaan, oli synnyttänyt ja edelleen kehittänyt itsenäisyyssaatteen, jota toteuttamaan tämä kansa nyt syvällä vastuuntunnolla astui, sekä että ajan oikeudentunto tunnusti myöskin pienille kansoille itsemääräämisoikeuden. Ensinnä kääntyi hallitus hyvin ymmärrettävistä syistä Ruotsin, sen jälkeen muitten valtioitten puoleen.

Kuten tunnettua tekivät sekä Ruotsi että muutamat muut valtiot Suomen itsenäisyyden tunnustamisen riippuvaksi siitä, että Venäjä sen ensin tunnustaisi. Hallituksemme kääntyminen tässä tarkoituksessa Venäjän kansanvaltuuskunnan puoleen saikin osakseen suosiota sekä valtuuskunnan että n. k. toimeenpanevan keskuskomitean taholta, jolle kuului ratkaisuvallasta asiassa. Emme erehtyne, jos luemme tämän onnellisen tuloksen ei ainoastaan sen kannan ansioksi, jolleka Venäjän vallankumoukselliset järjestöt olivat julistaneet asettuvansa Venäjän valtakuntaan kuuluvain vieraiden kansojen itsemääräämisoikeuteen nähden, vaan myöskin voitokkaan Saksan painostuksen ansioksi. Että tunnustus Venäjän puolelta tuskin oli vilpittöä ja että Venäjän toimenpiteet sen piankin peruuttivat, oli asianhaara, joka myöhemmin oli tuottava Suomelle vaikeuksia, mutta se ei estänyt, että sillä silloin

saavutettiin tarkotettu seuraus saada muiden valtioiden tunnustus.

Ruotsin hallitus ei kuitenkaan odottanut keskuskomitean päätöstä, vaan antoi niin pian kuin oli saapunut tieto siitä että kansanvaltuuskunta oli tunnustanut Suomen riippumattomuuden, myöskin tunnustuksensa tammik. 4 p:nä 1918. Samana päivänä tunnusti Ranskan hallitus, odottamatta edes ilmoitusta Venäjän neuvostohallituksen asiaa koskevasta päätöksestä, Suomen riippumattomaksi valtioksi sekä päätti samalla lähettiläittensä kautta kehottaa muita ympärysvaltioja yhtymään tähän-toimenpiteeseen. Sitten seurasi Saksa myöntäen tunnustuksensa, ja sen jälkeen muut valtiot, toinen toisensa jälkeen.

Kun eduskunta joulunpyhien jälkeen tammik. 8 p:nä taas kokoontui täysistuntoon, jolla olosuhteiden vuoksi oli juhlallinen leima, voi hallituksen päällikkö Svinhufvud ilmoittaa eduskunnalle, että yllä mainitut neljä valtaa olivat tunnustaneet Suomen itsenäisyyden ja että oli hyviä toiveita siitä, että muutkin valtiot seurasivat esimerkkiä ja että maan riippumattomuus siten pian saavuttaisi kansainvälisen tunnustuksen. Hra Svinhufvudin puheeseen vastasi puhemies lausuen ilmi valtiopäiväin tyytyväisyyden saavutetun tuloksen johdosta ja näiden kiitollisuuden niitä kansoja kohtaan, jotka olivat tunnustaneet Suomen riippumattomuuden, sekä lopetti puheensa esittämällä eläköönhuudon näille kansoille sekä lopuksi Suomen vapaudelle.

Se oli suuri historiallinen hetki, jota eivät mitkään sora-ääneet häirinneet. Menestys oli ulkonaisesti ollut suurempi kuin oli uskallettu toivoa, ja sitä vietettiin, kuten luonnollista oli, kansalaisjuhlilla. Eikä kuitenkaan se, joka harkitsi millainen tilanne todella oli, voinut tukahuttaa häpeän tunnetta nykyisen olotilan vuoksi ja tulevaisuudenhuoliaan.

Suomen kansa oli hallituksensa ja eduskuntansa kautta julistautunut itsenäiseksi sekä koetti paraillaan saada itsenäisyytensä kansainvälisesti tunnustetuksi. Ja tämä askel oli otettu oikealla hetkellä, kun kansamme Venäjän

valtiovallan kukistumisen vuoksi oli sekä oikeutettu että velvollinen ottamaan kohtalonsa omiin käsiinsä. Mutta samalla oli tämä kansa häpeällisimmän väkivallan esineenä, mitä voi ajatella, vieraan, raaistuneen ja kurittoman sotilasjoukon vallan alla, joka murhattuaan omat upseerinsa nyt yhdessä kotimaisten anarkistijoukkueiden kanssa elä-möi mielensä mukaan maassa ja teki hengen ja omaisuu-den säilyttämisen epävarmaksi. Näitä yhteiskuntamme vihollisia vastaan ei hallitus voinut asettaa ainoakaan sotilasta, ei edes mitään siviilijärjestysvaltaa, joka olisi tämän nimen ansainnut. Ja silloin kun olisi tarvittu kan-san kaikkien voimain yksimielistä yhteistyötä, jotta olisi voitu puolustaa maan vapautta ulkonaista vihollista sekä taistella sisäisiä rikollisia aineksia vastaan, ryhtyi kokonai-nen puolue, maan suurin, saman vieraan vallan avulla kulettamaan maahan sotatarpeita ja valmistautumaan yh-dessä tämän vallan kanssa sotimaan maan laillista oikeus-ja yhteiskunta järjestystä vastaan.

Yhteiskunnalle vihamielisiä suunnitelmiaan sosiaa-lidemokraattinen puolue viitsi tuskin enää edes salata. Kuvaava on tässä suhteessa puolueen johtajain laatima, pari päivää äsken kuvatun valtiopäivillä sattuneen tapauk-sen jälkeen Työmieheissä julkaistu kehotus, jossa työläi-siä kutsuttiin kokoontumaan vapausjuhlaan tammik. 20 p:nä sekä täällä olevaa venäläistä sotaväkeä pyydettiin ottamaan siihen osaa. Kehotuksessa sanotaan nimittäin, että työläisten tulee käyttää vapautta taisteluun kapitalis-mia ja porvareita vastaan — ei siis työhön maan henki-seksi ja aineelliseksi edistymiseksi — sekä että heidän paik-kansa ei ollut herrojen vaan venäläisen sotaväen rinnalla, — siis taistelussa maan vapautta ja riippumattomuutta vastaan. Ja lopuksi selitetään, että sosialismi on tekevä poliittisetkin erotukset tarpeettomiksi, mikä tuskin voi merkitä muuta kuin luopumista ei vain poliittisesta itsenäi-syydestä, vaan myöskin kansallisesta olemassaolosta, sillä seurauksena erotusten poistamisesta olisi ilmei-sesti se, että Suomen kansa niinkuin jo niin monet sen

sukulaiskansat täydellisesti katoaisi slaavilaiseen kansamereen.

Itse asiassa panivat n. k. Punakaartit uskollisessa liitossa venäläisen sotaväen kanssa toimeen eri paikkakunnilla maassa murhia, murhapolttoja, ryöväyksiä ja ryöstöjä, varkauksia ja muita rikoksia. Ja olotila, kaukana siitä että se olisi parantunut, kävi vain pahemmaksi mitä pitemmälle aika kului. Tosin ei sosiaalidemokraattinen puoluejohto suorastaan ottanut osaa näiden rikosten tekemiseen. Mutta se oli apuna hankkimassa venäläiseltä sotaväeltä aseita punaisille rosvojoukoille, joita pidettiin työläisjärjestöjen järjestysvaltana, sekä käytti niitä tarkoitustensa saavuttamiseksi, jonka vuoksi koko puolue on niiden ohella osaltaan vastuunalainen tehdyistä rikoksista.

Ei voida sanoa, että maan hallitus oli ollut sokea siihen vaaraan nähden, joka siten uhkasi koko lainalaista yhteiskuntajärjestystä ja samalla myös maan vapautta ja riippumattomuutta, vaikkakin on mahdollista, ettei hallitus, kuten useimmat muutkaan, käsittänyt täydelleen vaaran laajuutta. Kuten jo on huomautettu, puuttui Suomen valtiovalalta kaikki fyysilliset valtavälineet, joilla se olisi voinut saattaa arvovaltansa voimaan. Suurin vaikeus oli siinä, että täällä oleva venäläinen sotaväki, joka yhtäpaljon kuin punaiset joukkueet vihasi ja vastusti laillista järjestystä, alituisen oli uhannut väkivalloin estää tehokkaan, vain valtion viranomaisista riippuvan järjestysvallan muodostamista sekä myös toteuttanut tämän uhkauksen, kun se verilakon aikana marraskuussa hyökkäsi jotenkin pienen asteikon mukaan järjestetyn Porvoon lähellä olevan poliisikoulun kimppuun ja hävitti sen.

Uusi hallitus oli kuitenkin ryhtynyt toimenpiteisiin kelvollisen järjestysvallan hankkimiseksi ja sitä varten alkanut harjoituttaa miehistöä verrattain turvatulla seudulla Pohjois-Suomessa. Kun kuitenkin sellaiset toimenpiteet vaativat suuria varoja ja asia muutenkin oli sellainen, että valtiopäiviä ei ollut jätettävä siitä tietämättömiksi, päätti hallitus kääntyä tässä kysymyksessä valtiopäiväin

puoleen. Tammik. 4 p:nä luki siviilipäällikkö täysistunnossa kirjelmän, jossa hän teki selvää tilanteesta maassa, esitti miten ne miliisit, joilla entiset poliisilaitokset ainakin maan suuremmissa kaupungeissa oli Venäjän vallankumouksen puhkeamisen jälkeen korvattu, eivät kyenneet pitämään järjestystä yllä, eivätkä muutenkaan käsittäneet tehtävänsä, sekä miten asiointi ehdottomasti vaati ammattitaitoisen, luotettavan järjestyskunnan perustamista, joka tottelisi hallitusta, ja vaati senvuoksi, että valtiopäivät oikeuttaisivat hallituksen ryhtymään kaikkiin niihin toimenpiteihin, joita se piti tarpeellisina vahvan järjestysvallan maahan luomiseksi. Kuten oli odotettavissa, herätti tämä esitys mitä kiihkeintä vastarintaa ja antoi aihetta mitä kiivaimpiin moitteisiin sosialistien taholta senaattia ja porvarillisia vastaan. 12 p:nä myönsivät valtiopäivät vihdoinkin 97:llä äänellä 85:ä vastaan pyydetyn valtuutuksen.

Pian tämän jälkeen lähetti hallitus Venäjän komissariaattineuvostolle sähkösanoman, jossa se kuvattuaan venäläisten sotilaiden elämöimistä maassa, ehdottomasti vaati, että neuvosto heti ryhtyisi tehokkaihin toimenpiteihin estääkseen sotilaiden osanoton väkivallantöihin Suomen kansalaisia vastaan sekä heidän muun sekaantumisensa maan sisäisiin asioihin. Ja kun ei ollut odotettavissa, että tällä vetoamisella enemmän kuin uudistetuilla vaatimuksilla venäläisen sotaväen poistamisesta maasta olisi tarkoitetua vaikutusta, kohdisti senaatti Ruotsin, Norjan, Tanskan, Ranskan, Englannin, Saksan, Itävalta-Unkarin ja Kreikan hallituksille, jotka vallat silloin jo olivat tunnustaneet Suomen itsenäisyyden, tammik. 25:nä päivätyyn nootin, jossa m. m. huomautettiin, että Venäjän hallitus, joka jo tammik. 4 p:nä oli tunnustanut Suomen riippumattomuuden, siitä huolimatta vielä piti maassa venäläisiä joukkoja, jotka, paitsi sitä että ne kuluttivat maan niukkaa elintarvevarastoa, yhdessä väestön huonoimman aineksen kanssa panivat toimeen kaikenlaisia väkivallantöitä sekä että Venäjän hallituksen täällä olevat edustajat suorastaan avustivat tämän sietämättömän tilan pidentä-

mistä siten, että ne sekä sallivat Venäjän hallitukselle kuuluvia sotatarpeita jaettavan anarkistijoukoille että estivät tehokkaan järjestysvallan muodostamisen, sekä suoraanaisesti tukivat vallankumouksellisia joukkoja taistelussa yhteiskuntaa vastaan, jonka kaiken vuoksi hallitus esitti valtioille vastalauseensa sitä Suomen itsenäisyyden törkeää loukkaamista vastaan, jonka Venäjän hallituksen menettely sisälsi.

Samalla piti hallitus tarpeellisenä kääntyä myöskin Suomen kansan puoleen julistuksella. Tässä tehdään ensiksi selvää nykyisestä asiaintilasta ja sanotaan sitten:

»Vain järkähtämättä pitämällä yllä järjestystä voimme säilyttää vasta saavutetun itsenäisyytemme; järjestyksen häiriintymiset voivat joko kokonaan tehdä tyhjäksi maamme riippumattomuuden ja vapauden, saattaa maamme vieraan vallan alaiseksi tai panna sen alttiiksi palottelulle. Jokainen järjestyksen häiritsijä on Suomen kansan ja sen itsenäisyyden vihollinen.

Mutta vielä alentavampaa on koko kansallemme, että maan kansalaiset liittyvät vieraisiin joukkoihin ja niiden kanssa tekevät rikoksia ja väkivaltaa omia kansalaisia vastaan. Sellainen toiminta on rikos Suomen kansaa ja samalla rikos itse yhteiskuntajärjestystä vastaan. Ne ovat suunnatut Suomen valtiopäiviä vastaan, joilla maassamme on korkein valtiovalta. Jos sellainen toiminta pääsee voitolle, häviää kansamme sivistyskansojen, Suomen kansa oikeusvaltioiden joukosta.

Isänmaan hätä pakottaa meitä kääntymään Teidän kaikkien puoleen. Toivomme, että jokainen Suomen kansalainen nykyhetkenä on oleva valmis niihin uhrauksiin, jotka maamme ja kansamme uhattu asema voi vaatia jokaiselta yksityiseltä ja kaikilta yhteisesti. Kaikkien yhteisen pyrkimyksen päämääränä tulee olla yksistään kansalaisrauhan pysyttäminen. Ei millään ehdolla voida sallia kiihottavia tekoja tai kostotoimenpiteitä eikä liioin mitään yksityisluontoisia esiintymisiä vastoin järjestysvallan määräyksiä.

Kansalaiset! Yhtykää yhteisesti suojaamaan kotienne rauhaa, omaistenne henkeä, omaisuutta, henkilökohtaista vapautta ja loukkaamattomuutta. Järjestyksen ylläpitäminen on Suomen kansan itsenäisyyden ja sen tulevaisuuden puolustusta».

Hallitus koetti siis sekä omin toimenpitein että kutsumalla avukseen kansan parhaat voimat toimia yhteiskuntajärjestyksen lujittamiseksi. Mutta tässä toiminnassa, joka oli välttämätön osa työssä Suomen riippumattomuuden turvaamiseksi, kohtasi se yhtä itsepäistä kuin häikäilemätöntäkin vastarintaa sosialistien taholta. Kuvaavaa tämän puolueen kannalle itsenäisyyskysymykseen nähden on todellakin sen suhtautuminen hallitukseen, joka ensimmäiseksi oli ohjelmaansa ottanut Suomen riippumattomuuden toteuttamisen ja ponnisti kaikki voimansa tämän päämäärän saavuttamiseksi. Puolue vastusti hallitusta siinäkin, missä ei ollut muuta tarkoitusta ajettavana, kuin vaikeuttaa hallituksen ja samalla myöskin valtiopäiväin asemaa. Asiaintila ansaitsee tulla parin esimerkin avulla valaistuksi.

Kuten tunnettua vaaditaan valtiopäiväin päätökseen valtiolainan ottamisesta kuten myös uudesta verosta kahden kolmasosan äänten enemmistö. Kun nyt sosialisteilla oli hallussaan paljon enemmän kuin kolmasosa kaikista äänistä, oli heidän vallassaan estää ehdotusten hyväksyminen sellaisissa kysymyksissä. Tämän he tekivätkin useissa tapauksissa, eivätkä noudattaakseen jotain määrättyä periaatetta, vaan ainoastaan vastustaakseen hallitusta ja porvarillista enemmistöä. Kuvaava tässä suhteessa on heidän kantansa leimasuostuntaan nähden. Koska se aika, joksi valtiopäivät viimeksi myönsivät leimaveron, oli kulunut umpeen ja sota-aikana julkaistut säädökset sellaisesta verosta olivat syntyneet ilman valtiopäiväin myötävaikutusta, pidettiin ehdotusta leimasuostunnasta näillä valtiopäivillä kysymyksenä uudesta verosta ja tätä käyttivät sosialistit hyväkseen saadakseen ehdotuksen raukeamaan. Sama kohtalo odotti myöskin, päät-

täen valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetystä vastalauseesta, uutta esitystä tästä asiasta, jonka senaatti jätti valtiopäiville, kun ne taas joulunpyhien jälkeen kokoontuivat. Ne asialliset syyt, joihin kiellon puolesta vedottiin, eli että vero kohtasi oikeudenkäyntiä ja eräitä julkisia huveja, olivat ilmeisesti vain verukkeita. Tyytymättömyyden syyksi senaattia vastaan esitettiin taasen se, että se olisi mennyt yli valtuuksiensa ja erityisesti sen toimenpiteet lujan järjestysvallan aikaansaamiseksi. Tämän sosialistien kannan todellinen vaikutus käy ilmi siitä, että Suomen valtiolaitos yksin senkautta, että muutamat rikkaat kuolinpesät siten pääsivät perintöverosta, kadotti kymmeniä miljoonia markkoja, tulos, joka kaikkein vähinten sosialistiselta kannalta olisi näyttänyt toivottavalta.

Sosialistit eivät kuitenkaan tyytyneet tähän; he ryhtyivät myöskin suoranaisiin hyökkäyksiin senaattia vastaan. Ensimmäinen näistä tapahtui Y. Sirolan y. muiden tekemän välikysymyksen muodossa, joka ensi kerran esitettiin jouluk. 18 p:nä ja sisälsi seuraavat kysymykset: 1) Mitä on senaatti tehnyt julkisesti esitettyihin ehdotuksiin nähden ruotsalaisen sotaväen tuomisesta Suomeen sekä Ahvenanmaan luovuttamisesta Ruotsille? 2) Mitä on senaatti tehnyt saadakseen Venäjän ja muut valtat tunnustamaan Suomen riippumattomaksi tasavallaksi, mihin tuloksiin se on päässyt ja mitä se aikoo lähimmässä tulevaisuudessa tehdä tässä asiassa?

Kun asioita oli kerääntynyt valtiopäiville suuret määrät lähinnä ennen joululomaa olevina päivinä, ei senaattori Svinhufvud'illa, joka oli valmis vastaamaan välikysymyseen, jo jouluk. 22 p:nä, ollut tilaisuutta tehdä sitä ennenkuin valtiopäivät loman jälkeen jälleen olivat kokoontuneet tammik. 9 p:nä. Silloin oli kuitenkin neljä valtaa, niiden joukossa Venäjä, tunnustanut Suomen itsenäisyyden, ja kävi senvuoksi hra Svinhufvudille helpoksi vastata toiseen kysymykseen. Hän teki samalla selvää siitä, mitä senaatti oli tehnyt ja aikoi tehdä meidän ja vieraiden valtojen suhteeseen nähden sekä selitti ensimmäisen kysy-

myksen johdosta, ettei hän tuntenut mitään tosiseikkoja, jotka viittaisivat siihen, että Ruotsi aikoi antaa joukkonsa hyökätä Suomeen tai vallata Ahvenanmaan. Tämä vastaus ei kuitenkaan tyydyttänyt välirikityksen tekijää, joka hengenheimolaistensa avustamana asetti hallituksen ulkopoliittikan ankaran arvostelun alaiseksi moittien sitä m. m. loukkaavasta käytöksestä Venäjää kohtaan sekä piti välttämättömänä, että valtiopäivät ottaisivat johdon ulkomaan asioissa omiin käsiinsä. Hän vaati lopuksi asian lähettämistä valiokuntaan ulkomaanasioita varten. Valtiopäivät hylkäsivät kuitenkin ehdotuksen ja päättivät 97:llä äänellä 87:ä vastaan yksinkertaisesti siirtyä päiväjärjestykseen, siten ilmaisten luottamuksensa hallituksen ulkopoliittikkaan.

Asian käsittely aiheutti pienen jälkinäytöksen. Koska muutamat senaattorit, jotka samalla olivat valtiopäivämiehiä, laillista oikeuttaan käyttäen olivat ottaneet osaa äänestukseen, vaadittiin sosialistien taholta, että pantaisiin uusi äänestys toimeen. Ja kun puhemies kieltäytyi siihen suostumasta, ehdotettiin, että tämä hänen menettelynsä asetettaisiin perustuslakivaliokunnan arvostelun alaiseksi. Valtiopäivät päättivät kuitenkin 94:llä äänellä 87:ä vastaan hyväksyä puhemiehen menettelyn.

Paljon suuremmin elein aloitettiin toinen hyökkäys senaattia vastaan. Tammik. 11 p:nä päivätyssä, laajassa kirjelmässä huomauttivat sosialistit Gylling, Kuusinen y. m., kuinka senaatti oli ryhtynyt moniin toimenpiteisiin, jotka heidän käsityksensä mukaan olivat lainvastaisia ja joilla oli tarkoituksena täydellisen vallankaappauksen aikaansaaminen, sekä ehdottivat sen vuoksi että eduskunta harkittuaan asiaa ja sitten kun senaatin lausuntoa asiassa oli vaadittu, ryhtyisi niihin toimenpiteihin, joita tutkimus vaati. Tähänkin hyökkäykseen vastasi hallituksen päällikkö henkilökohtaisesti ja sai tukea porvarillisten ryhmäin valtiopäivämiehiltä, mutta asiaa, jonka ratkaisu kuitenkin oli varma, ei ehditty käsitellä loppuun. Kun se 28 p:nä piti otettaman ratkaistavaksi, oli sosiaalidemok-

raattien yhdessä venäläisten bolshevikkien kanssa Suomen vapautta ja lainalaista yhteiskuntajärjestystä vastaan toimeenpanema verinen kapina puhjennut ilmi, jonka vuoksi samaksi päiväksi määrätty täysistunto täytyi peruuttaa.

Ei kuulu tämän kirjoituksen suunnitelmaan tehdä selvää kysymyksessä olevasta, äärettömän rikollisesta yrityksestä. Mutta sen syihin nähden annettakoon tässä sijaa parille huomautukselle.

Päätekijänä on ilmeisesti se tunneton kiihotus, jota osaksi sosialistiset sanomalehdet, osaksi matkustavat kiihottajat olivat hillittömästi harjottaneet kansamme keskuudessa aina vuoden 1905 suurlakosta lähtien. Perustuen valheelliseen olosuhteiden esittämiseen, aina vedoten joukkojen alhaisimpiin ja huonoimpiin vaistoihin, tarkotuksestaan kylvää vihamielisyyttä uskontoa sekä vihaa ja katkeruutta porvarillisia luokkia ja yhteiskuntajärjestystä vastaan sekä epäsuorasti ja usein suoranaisestikin puolustaa, vieläpä saada aikaankin rikoksia, on se myrkyttänyt laajoja kansankerroksia, sekottanut niiden oikeuskäsityksen, turmellut niiden moraalin ja hävittänyt niissä yhteisyyden tunteen yhteiskunnan kanssa. Siten oli maaperä valmistettu niitä satoja varten, jotka Venäjän vallankumouksen jälkeen olivat itävät Suomessa.

Ja tässä tulemme erääseen epämiellyttävimpään ilmiöön Suomen viime vuotisessa historiassa. Tämän maan venäläistyminen, vaikka sitä aika-ajoin oli kyllä tarmokkaasti ja määrätietoisesti ajettu, oli enemmän kuin kokonaisen vuosisadan aikana sangen vähän edistynyt. Mutta sodan alettua kasvoi venäläinen vaikutus huomattavasti ja vallankumouksen puhjetessa alkoi sellainen venäläistymiskehitys, että se vähemmässä kuin vuodessa vei tuohon kohtalokkaaseen tulokseen. Tämä venäläistyminen ei ollut venäläisen sivistyksen istuttamista kansaamme, vaan itämaisen sivistyksettömyyden ja anarkismin niiden inhottavimmassa muodossa, sanalla sanoen venäläisen bolshevismen tänne imeyttämistä. Että tämä alkeellinen, barbaarinen virtaus niin nopeasti ja suuressa määrin voi saada

jalansijaa maassamme, jolla kuitenkin on länsimainen yhteiskuntajärjestys ja sivistys, riippui siitä, että sosiaali-demokraattinen puoluejohto voittaakseen rajattoman vallan maassa, kokonaan ja peittelemättä liittyi venäläiseen bolshevikkipuolueeseen ja antautui sen johdettavaksi.

Nämä ovat tärkeimmät välittömät syyt siihen, mitä on tapahtunut. Kuitenkaan ei porvarillinen luokkakaan ollut syytön. Viime vuosina olivat voitonhimo, ylellisyys ja huvinhalu nousseet ennen aavistamattomaan korkeuteen. Ja merkityksellisenä tekijänä, joka tosin ei positiivisesti ollut edistänyt, mutta joka tapauksessa oli tehnyt nykyisen asiain tilan mahdolliseksi, täytyy pitää sitä velttoutta, jota yhteiskuntaa säilyttävät ainekset olivat osottaneet anarkiaan nähden, ja sitä myöntäväisyyttä, jota ne olivat osottaneet laittomuutta ja mellakoita kohtaan. Tämä seikka esiintyi jo suurlakon jälkeen v. 1905, mutta kohosi Venäjän vallankumouksen puhkeamisen jälkeen vaaralliseen määrään. Tosin tämä riippui suureksi osaksi siitä, että sosialisteilla oli enemmistö sekä valtiopäivillä että hallituksessa. Mutta myöskin kunnat (pääkaupunki etupäässä) ja yksityiset osottivat anteeksiantamatonta lujouden ja ryhdin puutetta. Olisi voinut odottaa, että silloin julkisesti esiintyvä itsenäisyysliike olisi noussut tätä epätervettä ja itsenäisyydelle vahingollista yhteiskuntapolitiikkaa vastaan. Liikkeen kannattajat kiinnittivät kuitenkin huomionsa niin yksipuolisesti maan riippumattomuuden ulkonaisiin ehtoihin, että he jättivät huomaamatta kansan itsenäisyyden edellytykset, joista kyky pitää yllä lainalaista järjestystä on tärkeimpiä. Varottavia ääniä kohotettiin kyllä, mutta ne häipyivät kuulumattomiin. Pidettiin luonnollisena, että tapahtuisi mellakoita, kun meillä oli »vallankumous», eikä muistettu, että tartunta, jollei pahaa vastustettu, leviäisi ja saisi voimaa.

Näiden seikkain lisäksi, jotka kapinan syistä puhuttaessa lähinnä tulevat tarkastettaviksi, voitaisiin vielä mainita muita, kuten työläisjoukkojen tietämättömyys ja puuttuva arvostelukyky, Bobrikoffin ja Seynin hallituksen tur-

meleva vaikutus tunteeseen lain ja oikeusjärjestyksen pyhydestä y. m.

Milloin ajatus väkivalloin kukistaa yhteiskuntajärjestyksemme ensin heräsi sosiaalidemokraattisissa johtajissa, on vaikea sanoa. Kypsyneen näyttää suunnitelma heti sen jälkeen kuin vuoden 1917 lokakuun edustajavaalin tulos tuli tunnetuksi. Lokak. 16 p:nä Turussa pitämässään puheessa selitti entinen hallituksen päällikkö Tokoi, että sosialistien tappiota vaalissa ei tulisi pitää ratkaisevana sisäisessä taistelussa, että työläiset voivat muilla valtakeinoilla kuin vaalilipulla antaa pontta vaatimuksilleen sekä että nyt oli lujitettava järjestöjä, jotta hetken tultua taisteltaisiin yhtenä miehenä vallankumouksen voiton puolesta. Pian sen jälkeen laadittiin julistus, jossa maan järjestyneitä työläisiä kehoitettiin itsepuolustukseksi ja *kaikkien mahdollisten tapausten varalta* muodostamaan työläissuojeluskuntia yli koko maan. Ja sitten jatkuivat valmistelut tulevaa taistelua varten lakkaamatta ja melkeinpä avoimesti, ainoastaan marraskuun verilakon ja ryöstöjen ja hirmuvallan Turussa sekä muilla paikkakunnilla keskeyttäminä. Näissä valmisteluissa kannattivat meidän sosialistejamme uskollisesti venäläiset bolshevikit, jotka m. m. varustivat heitä määrättömästi aseilla ja ampumavaroilla. Voidaanpa kysyä, kotimaiset kapinallisetko enemmän käyttivät tarkoituksiinsa venäläisten bolshevikien apua vai eivätkö nämä päinvastoin käyttäneet suomalaisia tovereita välineinä päämääriään varten. Kysymykseen ei voitane vastata ilman tarkkaa tutkimusta. Kuitenkin voidaan pitää todettuna, että kapinan merkki annettiin Venäjältä¹⁾ sekä että arvoisat liittolaiset myöhemminkin toimivat läheisessä yhteisymmärryksessä.

¹⁾ Venäläinen sanomalehti Nash Vjak n:o 68 sisältää seuraavan uutisen: »Morning Post'in Tukholman kirjeenvaihtaja ilmoittaa: »Vallankumous Suomessa on Smolnalaitoksen käten työtä. Trotskii lähetti Suomen vallankumouksellisille seuraavan sähkösanoman: Esiintymisen hetki on läsnä. Olen keskittänyt 15,000 miestä punakaartista Helsingin ympäri anastamaan vallan ja vangitsemaan hallituksen.»

Samoin on tässä yhteydessä jätettävä tutkimatta, tokko täällä vallitsevissa olosuhteissa, jotka hajaannustilassa olevan venäläisen sotaväen sekaantumisen vuoksi sisäisiin asioihimme olivat hyvin vaikeat, kaikki se mitä olisi voitu tehdä yhteiskunnan puolustukseksi uhkaavaa kapinaa vastaan todellakin tuli tehdyksi.¹⁾

Joka tapauksessa emme omin voimin olisi ilman vielä pitempää viivytystä ja vielä isompia uhrauksia kyenneet voittamaan yhtynyttä kotimaista ja ulkomaista vihollista. Saimmekin oikealla hetkellä apua, tosin ei sieltä, mistä lähinnä olisimme sitä odottaneet, muuten kuin jalona ja erittäin arvokkaana yksityisenä uhrautuvaisuutena, mutta sen voimakkaammin toiselta taholta. Voimmeko, sitten kun maa on vapautettu, omin voimin puoltaa asemaamme, on kysymys, johon vain tulevaisuus voi antaa vastauksen. Että siihen vaaditaan kansan kaikkien voimain äärimmäistä ponnistusta on selvää. Mutta se päättäväisyys ja urhoollisuus, jota kansa erittäinkin maan pohjoisissa ja itäisissä osissa oli osottanut, sekä se iloinen rohkeus, millä nuorisomme oli käynyt kuolemaan isänmaan vapauden ja oikeusjärjestyksen puolesta, sisältävät hyviä tulevaisuudenlupauksia.

Valtiopäivät eivät olleet, kun niiden työt keskeytettiin, vielä järjestäneet kysymystä riippumattoman Suomen tulevasta valtiomuodosta. Sillä on senvuoksi maan vapauduttua punaisesta hirmuvallasta suuri ja tärkeä tehtävä tämän kysymyksen ratkaisemisessa. Tällöin on tietenkin

Edelleen oli sotakomissaario Podvoiski vähää ennen kapinan puhkeamista tunnustanut, että hän oli lähettänyt vahvistusta aseina ja miehistönä Suomen punaisille sekä kehottanut täällä olevia venäläisiä sotilaita ja työläisiä asettumaan näiden puolelle valkoisia vastaan. Sittemmin oli tosin kansanvaltuuskunta entisen ministerivaltiosihteerin, herra Enckellin läsnäollessa päättänyt, että Venäjän hallituksen joukot eivät saisi sekaantua Suomen sisäisiin asioihin ja Podvoiski oli sähköittänyt tästä 42:n armeijakunnan päällikölle Viipurissa. Mutta tämä ei muuta asianhaaraa.

¹⁾ Että esim. pääkaupungin suojeluskunnan järjestäminen jätti paljon, niin melkeinpä kaiken toivomisen varaan, huomautettakoon vain ohimennen.

otettava huomioon edellisen ajan opetukset ja pidettävä huoli siitä, että valtiomuoto saa erityisesti meidän olosuhteissamme välttämättömän kestävyys- ja lujuu- den, mutta toisaalta niin paljon kuin mahdollista vältettävä antaa taantumukselliseen suuntaan tapahtuvilla muutoksilla työväenluokalle aihetta oikeutettuun tyytymättömyyteen ja sen kiihottajille aseita käsiin.

Mitä muuten tulee maan uuteen valtiomuotoon, niin en tahdo tässä lähemmin syventyä kysymykseen, millaiseksi sen olisi muodostuttava, vaan ainoastaan, sanomalehdissä olleiden lausuntojen johdosta, tehdä pari huomautusta. Toinen sisältää sen, että uudistus on tehtävä rauhallisesti sekä ottaen huomioon täysin lailliset muodot. Se taistelu, jota Suomen kansa nyt on käynyt vapautensa puolesta, on etupäässä ollut oikeustaistelua, taistelua maan oikeusjärjestyksen puolesta kotimaista ja ulkomaista anarkiaa vastaan, ja voittoa ei saa tahrata millään vallankaappauksella, joka veisi siltä sen siveellisen pohjan ja panisi maan alttiiksi arvaamattomille onnettomuuksille. Edelleen on muistettava, että, sellaisissakin tapauksissa kuin tämä, menestys riippuu ei vain niistä muodoista, jotka lainsäätäjä luo, vaan myöskin ja vielä enemmän siitä hengestä, joka niitä elähyttää, siitä, kannattaako niitä kansan vakaumus ja valvotaanko niitä oikeamielisesti, velvollisuudentuntoisesti, kypsyneellä taidolla ja harkinnalla. Meillä on vallitsevana naiivi usko laindäädännön kykyyn voida parantaa kaikki yhteiskunnan puutteet, ja kuitenkin riippuu asia todellisuudessa vähemmän lainsäädöksistä kuin elävistä persoonallisuuksista. Tälläkin alalla pitää paikkansa, että »kirjain kuolettaa, mutta henki tekee eläväksi.»

LIITTEITÄ.

LITTELL

I.

Väliaikaisen hallituksen manifesti Suomen Eduskunnalle ja Suomen kaikille kansalaisille.

Väliaikainen hallitus on päättänyt jättää Suomen Eduskunnalle hyväksyttäväksi lakiehdotuksen, joka koskee Venäjän ja Suomen välistä oikeussuhdetta sekä Suomen uutta hallitusmuotoa. Näiden lakien kautta, joista edellinen samoin kuuluvana jätetään myöskin hyväksyttäväksi Venäjän perustavalle kansalliskokoukselle, tahtoo vapaa Venäjä turvata Suomelle sisäisen itsenäisyyden, jonka avulla Suomen kansa, oman oikeusjärjestyksensä ja omain yhteiskuntaolojensa suojassa, voi vapaasti kehittää omaa henkistä ja aineellista viljelystään. Kun kuitenkin voi kulua jonkun aikaa, ennenkuin mainitut lait voivat astua voimaan, on Väliaikainen hallitus päättänyt jo nyt tarjota Suomen kansalle tilaisuuden nykyisten perustuslakiensa mukaisesti itse järjestää sisäiset asiansa.

Tässä tarkoituksessa on Väliaikainen hallitus päättänyt, siksi kuin Venäjän ja Suomen välistä oikeussuhdetta sekä Suomen uutta hallitusmuotoa koskeva laki on astunut voimaan, jättää Suomen Eduskunnan valitsemalle väliaikaiselle valtionhoitajalle niiden Suomen asioiden lopullisen ratkaisun, jotka tähän asti voimassa olleiden säädösten mukaisesti ovat riippuneet Keisarin ja Suuriruhtinaan harkinnasta, lukuunottamatta kuitenkin niitä kysymyksiä, jotka koskevat Venäjän ja Suomen välistä oikeussuhdetta sekä Suomessa olevia Venäjän kansalaisia ja venäläisiä laitoksia sekä sotilasasioita koskevia kysy-

myksiä, joissa kysymyksissä Suomen eduskunnan ja valtionhoitajan päätökset tullakseen päteviksi tarvitsevat myöskin Venäjän korkeimman hallitusvallan suostumuksen. Samalla pidätetään ulkomaanasiat kuten tähänkin asti Venäjän korkeimmalle hallitusvallalle, joka myös valitsee kenraalikuvernööriin ja hänen apulaisensa. Samalla kuin Kenraalikuvernööri täten vapautetaan tehtävistään suomalaisena viranomaisena, päättää kenraalikuvernööriin kanslia toimintansa suomalaisena virastona.

II.

Väliaikaisen hallituksen manifesti Suomen Eduskunnalle ja Suomen kaikille kansalaisille.

Keisarivallan kukistuttua on huomattu välttämättömäksi järjestää oikeussuhde Venäjän ja Suomen välillä sekä korkeimman hallitusvallan käyttö Suomessa. Koska niiden perustuslakisäädösten aikaansaamiseen, joiden avulla tämä järjestely lopullisesti on tapahtuva, voi kulua jonkun aikaa, on Väliaikainen hallitus jo nyt tahtonut valmistaa Suomen kansalle tilaisuuden perustuslakiensa pohjalla itse järjestää sisäiset asiansa, jotta Suomen kansa oman oikeusjärjestyksensä ja omain yhteiskuntalaitostensa suojassa voisi vapaasti kehittää henkistä ja aineellista sivistystään. Väliaikainen hallitus on senvuoksi päättänyt luopua hallitusvallasta Suomessa, kuitenkin niin, että ulkomaanasiat kuten tähänkin asti pidätetään Venäjän korkeimmalle hallitusvallalle kuuluvina, ja että Suomi ei ryhdy sotilaslainsäädännön ja Suomessa olevia Venäjän kansalaisia ja venäläisiä laitoksia koskevan lainsäädännön muuttamiseen ilman Venäjän hallituksen suostumusta. Samalla vapautetaan kenraalikuvernööri ja hänen apulaisensa, joiden nimitys on kuuluva Venäjän hallitukselle, tehtävistään suomalaisena viranomaisena ja kenraalikuvernööriin kanslia lakkaa olemasta suomalainen virasto.

III.

Puhemiehen puheeseen valtaistuinsalissa tuli sisältyä seuraavaa:

Korkeimman hallitusvallan käyttö Suomessa on olosuhteiden kehittyessä muodostunut sellaiseksi, että se ei vastaa Suomen etuja ja oikeutettuja vaatimuksia. Itsestään selvä on senvuoksi ollut se koko kansan esittämä vaatimus, että tässä suhteessa tulee saada aikaan muutos, niin että suomalainen valtioelin tulisi käyttämään korkeinta hallintovaltaa maassa.

Suomen Eduskunta on senvuoksi tyytyväisyydellä vastaanottanut Eduskunnalle tehdyn ilmoituksen ja päättänyt hyväksyä Väliaikaisen hallituksen toimeenpiteen sekä että tähän asti Keisarille ja Suuriruhtinaalle kuulunut valtaa nyt julkaistussa manifestissa tehdyin poikkeuksin toistaiseksi käyttää Suomen Senaatin talousosasto.

Katson kuitenkin täytyväni lausua, että Suomen kansa pitää luovuttamattomana oikeutenaan pyrkiä siihen, jonka täytyy olla jokaisen kansan lopullisena päämääränä, kansan, joka historiansa ja sivistyksensä avulla on kohonnut tietoisuuteen kansallisesta yhteydestään, nimittäin täyteen riippumattomuuteen. Eduskunta edellyttää, että vapaa Venäjä, sille periaatteelle uskollisena, jonka se on ilmaissut ja joka on saavuttanut yleistä tunnustusta, että jokaiselle kansalle kuuluu täysi itsemääräämisoikeus, on suostuva siihen, että ne ehdot, joilla lopullinen, molempia puolia turvaava ja tyydyttävä ratkaisu voitaisiin saada aikaan, esitetään kansainvälisessä selvityksessä nykyisen maailmansodan jälkeen.

IV.

Suomen kansalle.

Raikissa kansalaispiireissä, jotka eivät suosi rikollisuutta ja anarkiaa, ovat viime päivien tapaukset herättäneet kysymyksen, mitä on tehtävä epäjärjestyksien eh-

käisemiseksi, jotka uhkaavat kansaamme turmiolla. Tällaisen kysymyksen heräämiseen on ollut sitä suurempi syy, kun vielä on olemassa se vaara, että maamme jotkut seudut ehkä joutuvat maailman sotaan osaaottavien valtojen taistelutantereeksi.

Myös eduskuntapiireissä on tämä kysymys ollut esillä. On oltu selvillä siitä, että kotien ja omaisuuden ryöstämistä, olivat ne kenen tahansa, ei ole sallittava, ja että jokaisen kansalaisen henki, puolueisiin ja yhteiskuntaluokkiin katsomatta, on turvattava. Laki oikeuttaa sellaisen torjumiseksi ryhtymään kaikkiin niihin toimenpiteisiin, jotka ovat sitä varten välttämättömiä. Niitä toimenpiteitä ei kansalaisten ole kartettava. Laki sekä oikeuttaa että velvoittaa kuntakokouksissa maaseudulla keskustelemaan ja päättämään niistä toimenpiteistä, joita yleisen järjestyksen ja turvallisuuden edistämiseksi katsotaan tarpeelliseksi, ja järjestysasiat ovat myös kaupungeissa luetut kunnallisten asiain joukkoon. Tällä hetkellä ovat kunnat lähimmät ryhtymään toimenpiteisiin järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja sitä varten tarpeellisten toimenpiteiden aikaansaamiseksi. Näiden toimenpiteiden tulee tarkoittaa kaikkien kansalaisten hengen, omaisuuden ja kotirauhan turvaamista samalla tavalla, ja kaikkien kansalaisten, puolueisiin ja yhteiskuntaluokkiin katsomatta, on oltava niissä samalla tavalla mukana.

Ainoastaan tarmo ja kaikkien kansalaisten viipymättä yhteenliittyminen anarkiaa vastaan voi maallemme säilyttää pitkien aikojen työn ja ahkeruuden hedelmät. Ainoastaan siten voimme myös käyttää nykyiset hetket kansamme tulevaisuuden turvaamiseksi ja sen aseman lujittamiseksi.

V.

Suomen kansalle.

Suomen eduskunnan istunnossa tänä päivänä on Suomen Senaatti puheenjohtajansa kautta antanut Eduskunnan

käsiteltäväksi m. m. ehdotuksen uudeksi hallitusmuodoksi Suomelle. Antaessaan tämän esityksen Eduskunnalle on Senaatin puheenjohtaja Senaatin puolesta lausunut:

Suomen Eduskunta on 15 päivänä viime marraskuuta, nojaten maan hallitusmuodon 38 §:ään, julistautunut korkeimman valtiovallan haltiaksi sekä sittemmin asettanut maalle hallituksen, joka tärkeimmäksi tehtäväkseen on ottanut. Suomen valtiollisen itsenäisyyden toteuttamisen ja turvaamisen. Tämän kautta on Suomen kansa ottanut kohtalonsa omiin käsiinsä, ja nykyiset olot sekä oikeutavat että velvoittavat sen siihen. Suomen kansa tuntee syvästi, ettei se voi täyttää kansallista ja yleisinhimillistä tehtäväänsä muuten kuin täysin vapaana. Vuosisatainen vapauden kaipuumme on nyt toteutettava; Suomen kansan on astuttava muiden maailman kansojen rinnalle itsenäisenä kansakuntana.

Tämän päämäärän saavuttamiseksi tarvitaan lähinnä eräitä toimenpiteitä Eduskunnan puolelta. Suomen voimassaoleva hallitusmuoto, joka on nykyisiin oloihin soveluttamaton, vaatii täydellistä uusimista, ja siitä syystä hallitus nyt on Eduskunnan käsiteltäväksi antanut ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi, ehdotuksen, joka on rakennettu sille perusteelle, että Suomi on oleva riippumaton tasavalta. Katsoen siihen, että uuden hallitusmuodon pääperusteet on saatava viipymättä voimaan, on hallitus samalla antanut esityksen perustuslain säännöksiksi tästä asiasta sekä eräitä muitakin lakiehdotuksia, jotka tarkoittavat tyydyttää kipeimmät uudistustarpeet ennen uuden hallitusmuodon aikaansaamista.

Sama päämäärä vaatii myös toimenpiteitä hallituksen puolelta. Hallitus on kääntyvä toisten valtojen puoleen saadakseen maamme valtiollisen itsenäisyyden kansainvälisesti tunnustetuksi. Tämä on erityisesti nykyhetkellä sitä välttämättömämpää, kun maan täydellisestä eristämisestä aiheutunut vakava asema: nälänhätä ja työttömyys pakottavat hallitusta asettumaan suoranaisiin väleihin ulkovaltojen kanssa, joiden kiireellinen apu elintarpeiden

ja teollisuutta varten välttämättömien tavarain maahan-
tuomiseksi on meidän ainoa pelastuksemme uhkaavasta
nälänhädästä ja teollisuuden pysähtymisestä.

Venäjän kansa on, kukistettuansa tsaarivallan, use-
ampia kertoja ilmoittanut aikovansa suoda Suomen kan-
salle sen vuosisataiseen sivistyskehitykseen perustuvan
oikeuden omien kohtaloittensa määrittämiseen. Ja laajalti
yli sodan kaikkien kauhujen on kaikunut ääni, että yhtenä
nykyisen maailmansodan tärkeimmistä päämääristä on
oleva, ettei yhtäkään kansaa ole vastoin tahtoansa pako-
tettava olemaan toisesta riippuvaisena. Suomen kansa
uskoo, että vapaa Venäjän kansa ja sen perustava kan-
salliskokous eivät tahdo estää Suomen pyrkimystä astua
vapaiden ja riippumattomien kansojen joukkoon. Ja Suo-
men kansa rohkenee samalla toivoa maailman muiden
kansojen tunnustavan, että Suomen kansa riippumattomana
ja vapaana paraiten voi työskennellä sen tehtävän toteut-
tamiseksi, jonka suorittamisella se toivoo ansaitsevansa
itsenäisen sijan maailman sivistyskansojen joukossa.

Samalla kuin hallitus on tahtonut saattaa nämä sanat
kaikkien Suomen kansalaisten tietoon, kääntyy hallitus
kansalaisten, sekä yksityisten että viranomaisten puoleen,
hartaasti kehoittaen kutakin kohdastansa, järkähtämättö-
mästi noudattamalla järjestystä ja täyttämällä isänmaallisen
velvollisuutensa, ponnistamaan kaikki voimansa kansa-
kunnan yhteisen päämäärän saavuttamiseksi tänä ajan-
kohtana, jota tärkeämpää ja ratkaisevampaa ei tähän asti
ole Suomen kansan elämässä ollut. Helsingissä 4 päi-
vänä joulukuuta 1917.

Suomen Senaatti:

P. E. Svinhufvud.

Kyösti Kallio.

Onni Talas.

Heikki Renvall.

Alexander Frey.

O. W. Louhivuori.

E. N. Setälä.

Jalmar Castrén.

Arthur Castrén.

Juhani Arajärvi.

E. Y. Pehkonen.

A. E. Rautavaara.

VI.

Venäjän perustavalle kokoukselle.

Suomen kansa pyytää saada esittää tervehdyksensä Venäjän perustavalle kokoukselle ja vallankumoukselliselle Venäjän kansalle.

Venäjän suuri vallankumous on alkanut uuden ajanjakson Venäjän ja Suomen historiassa. Yli sata vuotta on Suomi ollut yhtyneenä Venäjään, ja Venäjän keisari on samalla ollut Suomen suuriruhtinas. Maan valtiomuodon mukaisesti, jonka Suomi sai perintönä siltä ajalta, jolloin se oli Ruotsin yhteydessä, olivat Suomen hallitsijan oikeudet rajotetut. Mutta vaikka Suomea sen perustuslakien mukaisesti olisi ollut hallittava kansanedustajain myötävaikutuksella ja se sisäisissä asioissaan oli ollut itsenäinen valtio, on se raskaasti saanut tuntea Venäjän tsaarivallan ja sen kannattajain sortoa. Muistaessaan tämän tuntee Suomen kansa syvää kiitollisuutta Venäjän vallankumouksellista demokratiaa kohtaan, joka on tehnyt lopun sorrosta.

Vallankumouksen voitot kutsuvat Venäjän demokratiaa rakentavaan työhön. Kun tämän jättiläistyön, johon perustava kokous ryhtyy, ensi tehtäviin tulee kuulumaan oikeuden jakaminen niille eri kansoille, jotka ovat olleet pakotettuja huokaamaan tsaarivallan ikeen alla, tahtoo Suomen Eduskunta luottavaisesti kääntyä perustavan kokouksen puoleen esittääkseen Suomen kansan syvimmän tahdon ja toiveen.

Vuosisataisen valtiollisen kehityksensä pohjalla on Suomen kansa sorron ja vainon aikoinakin kyennyt säilyttämään valtiolaitoksensa perustukset, lisäksi vielä vahvistamaan ne. Suomella on siis valtiojärjestys täydellisen riippumattomuuden pohjana. Maan valtiomuodon suojassa, jonka ilmaisevat oikeusvakuudet häviämättömästi ovat painuneet Suomen kansan tietoisuuteen, on Suomessa kansan työstä kehittynyt omaperäinen sivistys. Suomella on omat lait ja oma oikeudenhoito, omat hallituslaitokset,

oma valtiotalous, oma raha, omat kulkuneuvot, oma koulu- ja opetuslaitos, oman kirjallisuuden avulla kehittynyt kieli sekä ennen kaikkea vapaan kansalaistoiminnan ominaiset tulokset.

Nämä voitot eivät ole suuret, mutta ne ovat erityisen tärkeitä Suomen kansalle. Ne ovat kallisarvoisia senvuoksi että tämä kansa vain niiden nojalla tietää voivansa kehittää aineellista ja henkistä sivistystään ja siten tulla kykeneväksi täyttämään tehtävänsä yleisinhimillisen kehityksen palveluksessa. Huolissaan on Suomen kansa sen vuoksi ajatellut sellaista mahdollisuutta, että ne voimat, jotka ovat uudestaan rakentavat Venäjän, eivät kylliksi kiinnittäisi huomiota Suomen kansan menestyksen tarpeisiin ja välttämättömiin ehtoihin. Kun venäläinen sivistys suuressa määrin eroaa suomalaisesta, kun Venäjän kansan ajatus-tapa on toinen kuin Suomen, kun tämän koko kansallisuusluonne, vieläpä vallitseva uskontokin on toinen, on Suomessa pelätty että niidenkin venäläisten joukossa, jotka eivät tahdo syrjäyttää Suomen elinehtoja, on oleva sellaisia, jotka tulevat käsittelemään Suomea venäläisenä alueena. Niin ei saa tapahtua, sillä se sisältäisi sen valtiollisen olemassaolon häviön, jonka Suomi on saavuttanut. Laajinkaan autonomia, joka Suomelle myönnettäisiin, esim. venäläisessä liittotasavallassa, ei kykenisi suojelemaan Suomen kansan ominaista, historiallisiin olosuhteisiin perustuvaa kehityksen tarvetta. Suomi tulisi liittovaltiossa, kadottaen entisen itsemääräämisoikeutensaakin, yleisten säädösten alaiseksi ja sen elämään tulisivat vaikuttamaan valtiolaitokset, jotka on luonut sellaisten kansojen yhteinen tarve, jotka ovat kulkeneet toisia historiallisia ja sivistyksellisiä teitä. Olisi vaikeata liittotasavallan keskuselimelle, jolle Suomen elämä on vieras, edistää Suomen kansan pyrkimyksiä; pikemminkin tulisivat nämä valtiolimet todenmukaisesti usein toimimaan mainittuja pyrkimyksiä vastaan ja pakottaisivat siten Suomen kansan poikkeamaan luonnollisen kehityksen tieltä, jolla se parhaiten saavuttaisi menestystä. Suomessa asuvat venä-

läiset taasen ovat niin mitättömänä murto-osana maan väestöstä, että ottaen tämänkin huomioon ilmeisesti ei ole mitään luonnollista syytä poliittisen yhteyden ylläpitämiseen Venäjän ja Suomen välillä. Etua tuottaisi sellainen liitto vain sellaisille ryhmille, jotka siitä johtuvien luonnottomain olosuhteiden ja alituisten riitojen suojassa voisivat toteuttaa itsekkäät pyrkimyksensä kansan laajain kerosten vahingoksi.

Elinehtona Suomen kansalle on siis täydellinen valtiollinen riippumattomuus. Historiallisen oikeutensa nojalla tahtoo Suomen kansa kohottaa tähänastisen autonomisen valtionsa suvereeniseksi demokraattiseksi valtioksi. Suomen pieni kansa, jonka lukumäärä on ainoastaan 3 miljoonaa, mutta joka pitkällisellä työllä ja kovalla oikeustaistelulla on näyttäytynyt elinvoimaiseksi, tulee nyt astumaan muiden itsenäisten kansojen joukkoon. Suomen kansa ei voi eikä tahdo perustaa valtiollista itsenäisyyttään fyysillisiin mahtikeinoihin. Sen oma etu vaatii sitä pysyttämään hyvät suhteet muihin kansoihin. Sille on tärkeätä aineellisen ja henkisen elämän eri aloilla saada olla läheisessä vuorovaikutuksessa lahjakkaan Venäjän kansan kanssa. Tällaisin edellytyksin ei itsenäinen demokraattinen Suomi voi olla minään haittana tai sisältää jotain vaaraa sille Venäjälle, joka nyt toteuttaa kansan vapauden korkean periaatteen. Päinvastoin on itsenäinen, riippumaton Suomi, joka rauhassa suorittaa sivistystehtäväänsä, osaltaan oleva tukena Venäjän kansan demokraattiselle sivistyskehitykselle.

*Arvoisa Venäjän kansan valtuuttama, täydellä
vallalla varustettu perustava kokous.*

Suomen astuminen riippumattomaan valtiolliseen elämään on tapausten nopean kehityksen vuoksi todella jo tapahtunut. Venäjän vallankumous, joka vapautti Suomen monarkkisesta vallasta, on sittemmin myöskin kukistanut ne väliaikaiset venäläiset valtioelimet, jotka vastoin Suomen valtiomuotoa tahtoivat ottaa käsiinsä sen vallan,

joka aikaisemmin kuului Suomen suuriruhtinaalle. Venäjän vallan valtioelimet Suomessa on muserrettu. Historian sylistä on Suomelle koittanut vapaus, ja maan perustuslakien mukaisesti ovat Suomen valtiopäivät Suomen kansan täydellä vallalla varustamana eduskuntana selittäneet koko korkeimman valtiovallan kuuluvan valtiopäiville. Nyt kääntyvät Suomen valtiopäivät Venäjän perustavan kokouksen puoleen siinä toivossa, että perustava kokous Venäjän puolesta tunnustaa Suomen riippumattomuuden. Luottaen vallankumouksellisen Venäjän oikeudentuntoon, vedoten annettuihin lupauksiin ja pitäen pyhinä ne kansain vapauden tunnussanat, jotka kahleistaan vapautunut Venäjä on piirtänyt suuren vallankumouksen lippuihin, on Suomen kansa vakuutettu siitä, että niitä rikkaita fyysillisiä voimia, joita Venäjä hallitsee, ei tulla käyttämään pienen naapurikansan syvästi oikeutettua itseinäistä poliittista kehitystä katkaisemaan, vaan että vapaa Venäjä nyt sorron ja kärsimysten jälkeen on sanova Suomelle: Ole vapaa kansa! Ja astuessaan maailman vapaiden kansojen riviin on Suomi siunaten Venäjän ylevää tekoa alkava uuden ajanjakson uutterassa päivätyössään.

TYÖVÄENLIIKKEEN KIRJASTO

Sörnäisten rantatie 25 A
00500 HELSINKI

1290672220

TÄRKEÄ VALTIOLLIS-KANSATIETEELLINEN TEOS
RAJA-KARJALAN JA SUUR-SUOMEN
KYSYMYKSISTÄ.

KAUKO-KARJALA

SUHTEISSAAN
SUOMEEN JA VENÄJÄÄN

KIRJOITTANUT
HERMAN STENBERG.

KOLMAS PAINOS.
HINTA 3 M.KAA.

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ
AHJO.

Hinta 6 mk.